

18671 nap2

17

PROPOZYCJE i MATERIAŁY

Teresa Głowacka

KARTOTEKA WZORCOWA JĘZYKA KABA

**Stosowanie w katalogowaniu
przedmiotowym**

WYDAWNICTWO
SBP

WYDAWNICTWO

SBP

WYDAWNICTWO

SBP

SERIA

PROPOZYCJE I MATERIAŁY

dostarcza Państwu systematycznie materiały o najciekawszych konferencjach poświęconych problemom nurtującym środowisko bibliotekarskie.

Najnowszy, szesnasty tom, pt.

KREATYWNOŚĆ BIBLIOTEKARZY

zawiera materiały z ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej w czerwcu 1997 r. przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich w Miedzeszynie (Warszawa-Wawer). Konferencja poprzedzała Krajowy Zjazd Delegatów SBP a jej celem było przedstawienie szerokiej panoramy polskiego bibliotekarstwa i na tym tle ukazania roli i działalności Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Oto autorzy:

- Józef ZAJĄC, „Organizacja jako sposób skutecznych działań – historyczny rozwój stowarzyszeniowego ruchu bibliotekarskiego”
- Jan BURAKOWSKI, „Aksjologia stowarzyszeniowego ruchu bibliotekarzy”
- Bolesław HOWORKA, „Normatywne uwarunkowania działalności bibliotekarzy”
- Zbigniew Żmigrodzki, „Wartości etyczne w bibliotekarstwie”
- Andrzej TYWS, „Bibliotekarze wobec przemian kulturalnych w Polsce”
- Lucjan BILIŃSKI, „Ruch bibliotekarski w polityce kulturalnej państwa”
- Barbara SOSIŃSKA-KALATA, „Wizja zawodu bibliotekarza w programach i działalności organizacji stowarzyszeniowych”
- Jerzy MAJ, „Bibliotekarze w procesie technologicznej modernizacji pracy”
- Henryk HOLLENDER, „Zagadnienia stratyfikacji w zawodzie bibliotekarza”
- Stanisław CZAJKA, „Ustawodawcze inicjatywy – od projekcji do rzeczywistości”
- Elżbieta Barbara ZYBERT, „Kształceniowe i edukacyjne funkcje organizacji bibliotekarskich”
- Marian SKOMRO, „Z myślą o nowoczesności – kierunki prac fachowych zespołów ZG SBP”
- Marcin DRZEWIECKI, Janusz NOWICKI, „Działalność wydawnicza SBP”
- Jadwiga CHRUŚCIŃSKA, „Fachowe wydawnictwa bibliotekarskie”
- Jadwiga ANDRZEJEWSKA, „Kreatywna funkcja nauczyciela-bibliotekarza”
- Radosław CYBULSKI, „Profesja bibliotekarska a marketing”
- Jan WOŁOSZ, „Kto jest kreatorem bibliotekarskich karier”

Pozycja ta ciekawa dla wszystkich, niezbędna będzie dla ośrodków kształcenia bibliotekarzy.

stron 160, cena 15 zł

Zamówienia prosimy kierować:

Dział Promocji i Kolportażu
ul. Hankiewicza 1, 02-103 Warszawa
lub

Wydawnictwo SBP ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-953 Warszawa

**KARTOTEKA WZORCOWA
JĘZYKA KABA**

**Stosowanie w katalogowaniu
przedmiotowym**

**POLISH LIBRARIANS ASSOCIATION
CENTER FOR FORMATS AND AUTHORITY FILES**

CONTRIBUTIONS AND MATERIALS

Teresa Głowacka

KABA SUBJECT AUTHORITY FILE

**Application
to Subject Cataloguing**

**WYDAWNICTWO
SBP**

Warsaw 1997

**STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH
CENTRUM FORMATÓW I KARTOTEK HASEŁ WZORCOWYCH**

PROPOZYCJE I MATERIAŁY

Teresa Głowacka

KARTOTEKA WZORCOWA JĘZYKA KABA

**Stosowanie w katalogowaniu
przedmiotowym**

**WYDAWNICTWO
SBP**

Warszawa 1997

Komitet Redakcyjny serii wydawniczej

<< PROPOZYCJE I MATERIAŁY >>

Stanisław CZAJKA (przewodniczący), Lucjan BILIŃSKI, Jan BURAKOWSKI,
Marcin DRZEWIECKI, Janina JAGIELSKA, Janusz NOWICKI (sekretarz),
Ewa STACHOWSKA-MUSIAŁ, Maria WASIK-ŚWIDERSKA,
Elżbieta Barbara ZYBERT

**Książka wydana przy pomocy finansowej
Komitetu Badań Naukowych**

Projekt graficzny okładki i strony tytułowej
Wydawnictwo SBP

Korekta
Teresa GŁOWACKA

© Copyright by Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

ISBN 83-85778-86-1

CIP - Biblioteka Narodowa

Głowacka Teresa,
Kartoteka wzorcowa języka KABA : stosowanie w katalogowaniu przedmiotowym
/ Teresa Głowacka ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Centrum Formatów i
Kartotek Haseł Wzorcowych. - Warszawa : Wydaw. SBP, 1997. - (Propozycje i
Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 17)

Wydawnictwo SBP. Warszawa 1997. Wydanie I. Ark. wyd. 2,5. Ark. druk. 3,37.
Skład i łamanie: Maria Burchard

Druk i oprawa: Warszawska Drukarnia Naukowa
00-656 Warszawa, ul. Śniadeckich 8; tel./fax: 628-87-77

2000.01.24

kp. SBP, 6,00

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	7
1 KATALOGOWANIE PRZEDMIOTOWE WYSZCZEGÓLNIAJĄCE	11
2 JEDNOSTKI LEKSYKALNE JĘZYKA KABA	17
3 ZASADY PREKOORDYNACJI W JĘZYKU KABA	21
4 PREZENTACJA LEKSYKI JĘZYKA KABA W FORMIE KARTOTEKI HASEŁ WZORCOWYCH (KHW)	23
4.1 Rekordy haseł wzorcowych	23
4.1.1 Pola stałej długości	24
4.1.2 Ekwiwalenty hasła wzorcowego	25
4.1.3 Noty dotyczące znaczenia i stosowania terminu	25
4.1.4 Odsyłacze orientacyjne uzupełniające	26
4.1.5 Relacje hasła wzorcowego z innymi hasłami wzorcowymi	27
4.2 Rekordy odsyłaczy orientacyjnych całkowitych	27
4.3 Przykłady rekordów z khw KABA	29
5 PRZYKŁADY CHARAKTERYSTYK WYSZUKIWAWCZYCH DOKUMENTÓW	45
BIBLIOGRAFIA	54

PRZEDMOWA

We wrześniu 1997 roku miną cztery lata od pamiętnego spotkania polskiego środowiska bibliotekarskiego na zorganizowanej staraniem Komisji ds. Opracowania Rzeczowego Zbiorów przy Zarządzie Głównym Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich konferencji: *Język haseł przedmiotowych w formie kartoteki wzorcowej. Stan prac w polskich bibliotekach uniwersyteckich eksploatujących oprogramowanie VTLS*. Konferencja odbyła się w Bibliotece Jagiellońskiej i stała się okazją do przedstawienia pierwszych efektów prowadzonych prac. Dwa lata wcześniej podjęto w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie (BUW) prace, których celem było utworzenie publicznie dostępnych katalogów online (OPAC), kontrolowanych kartotekami haseł wzorcowych (khw). Przyjęto założenie, że katalogi te będą oferowały użytkownikom repertuar kluczy wyszukiwawczych obejmujących cechy bibliograficzne i treściowe dokumentów. Wtedy również podjęto prace zespołowe nad nową wersją języka haseł przedmiotowych (jhp), dostosowaną do wymagań i możliwości jakie daje katalog zautomatyzowany. Zakupienie oprogramowania VTLS (Virginia Tech Library System) przez BUW oraz Bibliotekę Jagiellońską i Bibliotekę Uniwersytetu Gdańskiego sprawiło, że od 1992 roku prace nad jhp prowadzone są wspólnie.

Język haseł przedmiotowych KABA¹ zaprojektowano jako uniwersalny język informacyjno-wyszukiwawczy o zakresie pola semantycznego wyznaczonym przez tematykę zbiorów gromadzonych w bibliotekach wyższych uczelni. Przyjęto założenie, że zróżnicowane w stopniu szczegółowości słownictwo jhp KABA, dostosowane do katalogowania przedmiotowego wyszczególniającego, będzie prezentowane w formie khw.

Program opracowania khw dla języka haseł przedmiotowych oraz powiązania jej w logiczną całość z kartoteką wzorcową haseł opisu bibliograficznego był w skali polskiego bibliotekarstwa przedsięwzięciem pionierskim.

Brak kartotek autorytatywnych w polskiej Bibliotece Narodowej i brak niezbędnych norm spowodowały, że w toku prac musiano opracować zasady metodyczne dotyczące publicznie dostępnych katalogów online z modułem kartotek haseł wzorcowych i wszystkie szczegółowe reguły dotyczące opisów bibliograficznych i katalogowania przedmiotowego.

Opublikowane dotychczas w Polsce słowniki jhp nie spełniały warunków strukturalnych stawianych kartotekom haseł wzorcowych, nie były też przygotowane do pełnienia takiej funkcji w systemie bibliotecznym i nie satysfakcjonowały bibliotek akademickich z powodu zbyt skromnej leksyki, dostosowanej do tematowania uogólniającego.

Dla prac nad jhp KABA bezcenne okazały się źródła zagraniczne w postaci jhp o słownictwie prezentowanym w formie kartotek haseł autorytatywnych. System leksykalny kompatybilnych języków haseł przedmiotowych LCSH - RVM - RAMEAU (Library of Congress Subject Headings - Répertoire de Vedette-

¹ Język haseł przedmiotowych Katalogów Automatycznych Bibliotek Akademickich

Matière Biblioteki Uniwersytetu Laval w Québec - Répertoire d'Autorité-Matière Encyclopédique et Alphabétique Unifié) o międzynarodowym znaczeniu i zasięgu, zwrócił naszą szczególną uwagę.

Języki haseł przedmiotowych, których metodykę zdecydowaliśmy się przyjąć, dysponują leksyką dostosowaną w pełni do katalogowania przedmiotowego wyszczególniającego, zachowują zgodność formy haseł przedmiotowych z formą odpowiednich haseł opisu bibliograficznego (zawierających nazwy osobowe, nazwy ciał zbiorowych, tytuły ujednolicone, tytuły wydawnictw ciągłych), gwarantują jedność słownictwa, stwarzając swobodny dostęp do wszystkich elementów leksykalnych (także określników), stosują używany w tezaursach system relacji. Dodatkowym ich atutem jest to, że są powszechnie znane i stosowane w cenionych bazach bibliograficznych.

Zdecydowaliśmy w toku projektowania języka, że język KABA będzie językiem kompatybilnym z wymienionymi językami. Oznaczało to, że jhp KABA będzie powstawał i rozwijał się zgodnie z metodyką tych języków. Źródłem bezpośrednim języka KABA jest język RAMEAU, tworzony w Bibliothèque Nationale de France.

Język KABA tworzony jest tzw. metodą mieszaną indukcyjno-dedukcyjną. Kierunki rozwoju leksyki wyznaczają przede wszystkim potrzeby wynikające z bieżącego katalogowania przedmiotowego w bibliotekach współpracujących.

Należy podkreślić, że prace nad słownictwem języka KABA nie mogą być utożsamiane z językowym przekładem języka RAMEAU. Słownictwo jhp KABA tworzone jest drogą przekładu haseł stosowanych w RAMEAU z konsekwentnym zachowaniem zasad metodycznych tego języka, ale i uwzględnieniem wymagań języka polskiego.

Rekordy haseł w khw KABA, prezentowane w formacie USMARC rekordu khw, opracowane są zgodnie z zaleceniami i normami międzynarodowymi oraz zgodnie ze strukturą relewantnych haseł w RAMEAU. Hasła wzorcowe KABA wchodzą w analogiczne relacje, mają identyczne jak ich odpowiedniki w RAMEAU zasady stosowania i funkcje w leksyce (tematu, określnika, tematu i określnika). Powiązano je dodatkowo relacjami ekwiwalencji z odpowiednimi francuskojęzycznymi hasłami RAMEAU i angielskojęzycznymi hasłami LCSH. Oprogramowanie VTLS umożliwia dostęp do właściwych polskojęzycznych haseł w khw KABA przez indeks „z”, który wykazuje wszystkie ich ekwiwalenty w słownictwie RAMEAU i LCSH.

Można więc powiedzieć, że język KABA dzięki przedstawionym powyżej rozwiązaniom stwarza możliwość wspomaganego komputerowo przekładu opisów przedmiotowych tworzonych dla dokumentów w systemach katalogowych i bibliograficznych stosujących języki RAMEAU i LCSH. Dzięki temu możliwe jest wykorzystywanie danych z baz bibliograficznych, w których kluczami dostępu są hasła formułowane w wymienionych językach informacyjno-wyszukiwawczych, np. OCLC, BN-OPALE.

Khw KABA utrzymywana jest na serwerze BUW, i tak jak pozostałe kartoteki współtworzące Centralną Kartotekę Haseł Wzorcowych, jest dostępna w sieci Internet.

Słownictwo zapoczątkowanej w 1994 roku khw KABA wzrasta szybko. Na początku 1996 roku khw KABA liczyła 4369 rekordów haseł wzorcowych, obejmując około 21 000 kluczy wyszukiwawczych; 30 czerwca 1997 roku khw KABA liczyła już 14252 rekordy haseł wzorcowych i 54157 kluczy wyszukiwawczych. Miesięcznie do khw KABA przybywa obecnie około 900 rekordów haseł wzorcowych.

Zasób słownictwa KABA jest jednak wciąż niewystarczający. Propozycje nowych haseł (terminów) do khw KABA opracowują bibliotekarze katalogujący przedmiotowo dokumenty w bibliotekach współtworzących język. Zanim proponowane hasła wejdą do kartoteki muszą przejść przez procedurę walidacji, tj. ostatecznej weryfikacji i autoryzacji. Rezygnacja z walidacji zagrażałaby zawsze - a przy tak licznym zespole autorskim w szczególności - zarówno sprawności, jak poprawności (semantycznej i formalnej) jhp tworzonego kolektywnie i prezentowanego w formie khw. Khw KABA jest współtworzona przez dziewięć bibliotek wyższych uczelni², których reprezentanci spotykają się regularnie na sesjach walidacyjnych i podejmują decyzje dotyczące propozycji rozbudowy i modyfikacji języka KABA. Walidacja haseł oraz ostateczna redakcja merytoryczna dokonywana w Ośrodku Języka i Kartoteki Wzorcowej KABA stanowią gwarancję wartości intelektualnej i poprawności formalnej nowych haseł wzorcowych wprowadzanych do khw KABA. Ośrodek Języka i Kartoteki Wzorcowej KABA, działający od roku w ramach Centrum Formatów i Kartotek Haseł Wzorcowych przy BUW, jest jednostką odpowiedzialną za utrzymywanie bazy khw KABA będącej dorobkiem wspólnej pracy dziewięciu bibliotek; jest odpowiedzialny za jej koordynację oraz za wartość intelektualną i równomierny rozwój leksyki jhp KABA.

Język KABA jako jedyny język informacyjno-wyszukiwawczy w Polsce jest prezentowany w formie kartoteki haseł wzorcowych, będącej elementem systemu kartotek służących do globalnej obsługi zautomatyzowanych katalogów bibliotecznych, niezależnie od stosowanego oprogramowania. Dzięki temu możliwe staje się uzyskanie jednolitości, jednorodności i ekonomizacji opracowania rzeczowego w stosujących go bibliotekach.

Zainteresowanie jhp KABA i możliwościami wykorzystania jego słownictwa nieustannie wzrasta, zwłaszcza w bibliotekach wyższych uczelni. Odpowiedzią na zainteresowanie środowiska będzie konferencja „Język haseł przedmiotowych KABA. Stan i perspektywy rozwoju”, którą organizują w Bibliotece Uniwersytetu Gdańskiego w Sopocie we wrześniu 1997 roku współautorzy języka i khw KABA. Oddawana do rąk Czytelników książka pomyślana była również jako odpowiedź na sygnalizowane potrzeby użytkowników.

Książka koresponduje w pewnym sensie z wcześniej opublikowanymi wydawnictwami dotyczącymi języka KABA, które można również wykorzystywać w toku katalogowania. Są to: *„Kartoteka wzorcowa języka KABA. Cz. 1, Nazwy własne”* (Pod red. Jadwigi Woźniak. Warszawa 1994) oraz *Listy określników swobodnych języka KABA* (Oprac. Teresa Głowacka, Grażyna Jaśkowiak. Gdańsk 1995).

² Khw KABA współtworzą biblioteki: Uniwersytecka w Warszawie, Jagiellońska, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, KUL, Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej, Akademii Górniczo-Hutniczej, Politechniki Lubelskiej i Akademii Rolniczej w Lublinie. 15 kolejnych bibliotek deklaruje chęć wykorzystywania khw KABA

Prezentowana praca nie jest podręcznikiem wykładającym zasady katalogowania przedmiotowego w języku KABA. Podręcznik taki ukaże się z pewnością w ramach następnych zamierzeń wydawniczych.

Książka adresowana jest przede wszystkim do osób, które wykorzystują khw języka KABA w toku katalogowania przedmiotowego w tym języku. Przygotowano ją z myślą przekazania praktycznych wskazówek, jak korzystać ze słownictwa jhp KABA dostępnego jedynie w formie online i prezentowanego w formacie USMARC rekordu khw. Starano się zebrać niezbędne informacje ułatwiające właściwe odczytanie i rozumienie danych zawartych w rekordach. Struktura rekordu w khw, zgodna z zaleceniami międzynarodowymi, umożliwia „wpisanie” do odpowiednich pól wskazówek metodycznych, w tym: zasad używania poszczególnych wyrażen w hasłach przedmiotowych, przyjętych znaczeń terminów oraz relacji haseł wzorcowych.

Użytkownicy tradycyjnych słowników języków haseł przedmiotowych nie są przyzwyczajeni do tego, by poszukiwać w nich szczegółowych informacji dotyczących znaczenia, funkcji i zasad stosowania poszczególnych terminów. Istnieje zatem obawa, że nieumiejętne i niedokładne odczytywanie zawartości rekordów spowoduje niewłaściwe i niezgodne z zamierzeniami autorów leksyki wykorzystywanie słownictwa khw KABA. A to w konsekwencji sprawi, że nie będzie możliwe osiągnięcie jednolitości i jednorodności tworzonych charakterystyk wyszukiwawczych.

Pragnąc choćby częściowo temu zapobiec, przygotowano tę skromną publikację.

Teresa Głowacka

Lipiec 1997

1 KATALOGOWANIE PRZEDMIOTOWE WYSZCZEGÓLNIAJĄCE

Katalogowanie rzeczowe jest procesem tworzenia metainformacji³ dotyczącej treści a czasem także ważnych cech pozatreściowych dokumentu. Katalogowanie przedmiotowe jest procesem tworzenia takiej metainformacji w języku haseł przedmiotowych.

Proces katalogowania rzeczowego obejmuje kolejno następujące czynności:

- analizę zawartości tekstu (= analizę treści i cech pozatreściowych);
- selekcję i redukcję informacji;
- ustalenie charakterystyki słownej dokumentu w postaci słów kluczowych wyrażającej treść i istotne elementy pozatreściowe;
- sformułowanie charakterystyki wyszukiwawczej dokumentu tj. przekład słów kluczowych na odpowiednie jednostki leksykalne języka informacyjno-wyszukiwawczego.

Typ stosowanego języka informacyjno-wyszukiwawczego wpływa na sposób tworzenia charakterystyki słownej dokumentu i rzutuje na przebieg analizy treści. Analiza treści przygotowująca opracowanie charakterystyki wyszukiwawczej w języku informacyjno-wyszukiwawczym typu klasyfikacyjnego prowadzi do stwierdzenia, w jakim aspekcie - z punktu widzenia jakiej dziedziny - zaprezentowano przedmiot w treści dokumentu.

Analiza treści przygotowująca opracowanie charakterystyki wyszukiwawczej w jhp koncentruje uwagę na udzieleniu odpowiedzi na podstawowe pytanie o właściwy przedmiot/przedmioty dokumentu. Ujęcie i forma prezentacji przedmiotu stanowią cechy drugorzędne, aczkolwiek także ważne.

Klasyk teorii katalogu przedmiotowego Adam Łysakowski tak pisał: „Katalogując książki rzeczowo możemy zważać bądź to na ich transcendentne przedmioty, bądź też na immanentną treść. To są dwie różne cechy naczelne, wiodące do odmian katalogu rzeczowego. W pierwszym przypadku powstają katalogi tematowe, inaczej transcendentne, „realne”, zakresowe, obiektywne. Drugą odmianę stanowią katalogi treściowe, lub immanentne, konceptualne, metodologiczne, subiektywne. Tamte zajmują się tematami opracowań bez względu na nastawienie dzieła. Te wymieniają nam książki wedle wspólności i pokrewieństwa metody czyli sposobu ujmowania bez względu na przedmioty, o których rozprawiają (...).

³ „Metainformacja to informacja o informacji (...). Metainformacja podaje często informacje o źródle (komunikowanej) informacji (...). Metainformacja jest głównym przedmiotem badań informacji naukowej, a systemy informacyjno-wyszukiwawcze tworzą lub przetwarzają metainformacje, którymi są np. streszczenia, analizy dokumentacyjne, adnotacje, charakterystyki wyszukiwawcze dokumentów, zapytania informacyjne, instrukcje wyszukiwawcze. W systemach tych funkcjonują specjalne języki służące do kodowania metainformacji - są to języki informacyjno-wyszukiwawcze.” Takie znaczenie metainformacji podaje „Słownik encyklopedyczny terminologii języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych” pod red. Bożenny Bojar (Warszawa 1993). W takim znaczeniu termin ten jest używany przez prof. dr hab. Bożennę Bojar od lat 70-tych.

Dla pierwszego rodzaju katalogów rzeczowych narzuca się miano „przedmiotowych” (...) Katalogi treściowe stanowią większą część „działowych”⁴.

Przed sformułowaniem charakterystyki wyszukiwawczej w jhp trzeba w toku analizy zawartości tekstu odpowiedzieć na kilka istotnych pytań:

- co jest przedmiotem głównym dokumentu?
- czy w treści dokumentu występuje jeden przedmiot główny czy kilka przedmiotów równorzędnych ?
- czy występują w treści dokumentu jakieś przedmioty poboczne?
- czy przedmiot/przedmioty przedstawiono w sposób wyczerpujący, w całości, czy zaprezentowano jedynie wybrane jego części, właściwości itp. ?
- jakie jest ujęcie przedmiotu (punkt widzenia, metoda, aspekt prezentacji)?
- jaka jest forma dokumentu ?

Przedmiotem dokumentu mogą być:

- osoby, także fikcyjne, np.:

Jan III Sobieski, król Polski,
Juliusz Słowacki,
Cezary Baryka,
Persefona,
Wernyhora;

- dzieła autorskie lub anonimowe, np.:

Biblia,
„Cet obscure objet du désir” Luis Bunuela;

- instytucje i organizacje, imprezy artystyczne i naukowe itp., np.:

Uniwersytet Jagielloński,
Centre nationale d'art et de culture Georges-Pompidou w Paryżu;

- zdarzenia i wydarzenia historyczne, w tym: wojny, bitwy, kampanie, traktaty, układy itp., np.:

Bitwa o Narwik,
Plan Rapackiego (1957),
Układy z Bretton Woods (1944);

- jednostki geograficzne i fizjograficzne, np.:

Bałtyk,
Pacyfik,
Londyn,

⁴ Adam Łysakowski. *Katalog przedmiotowy. Cz.1. Teoria.* Wilno 1928 s.38.

Kartagina,
Oceania;

- kategorie osób, np.:

lekarze,
lekarki,
dzieci,
dzieci chore,
chirurdzy,
pisarze,
pisarki,
kobiety,
chorzy,
impresjoniści;

- grupy etniczne i narodowościowe, np.:

Polacy,
Polki,
Indianie;

- dziedziny wiedzy, nauki, sztuki, życia, działalności praktycznej, życia społecznego itp., np.:

ekonomia,
ekologia człowieka,
chirurgia,
bionika,
bakteriologia,
handel,
muzyka,
architektura,
malarstwo;

- kierunki, prądy, style artystyczne, ideologie, teorie, prawa itp., np.:

impresjonizm,
romantyzm,
nazizm,
fenomenologia,
teoria gier,
analiza Fouriera,
funkcje Bessela;

- działania, procesy, czynności, np.:

leczenie,
amputacja,
czytanie;

- jednostki abstrakcyjne, zjawiska, stany, np.:

czas,
samotność,

choroby,
nędza,
dykcja,
ból,
sen,
kary,
dwujęzyczność,
krążenie krwi,
zaburzenia mowy;

- obiekty fizyczne, przedmioty, ich rodzaje i gatunki, np.:

zwierzęta,
rośliny,
bakterie,
metale,
rudy,
diamenty,
ulice,
samochody osobowe,
mieszkania,
gruźlica,
balet,
miasta.

Przedmiotem dokumentu mogą być również właściwości, stany, części przedmiotów. A zatem:

- nie osoba w ogólności, ale wybrany etap jej życia lub właściwość, czy też temat twórczości, np.:

lata młodości Fryderyka Chopina,
humor w twórczości Henryka Sienkiewicza,
postacie kobiece w „Lalce” Bolesława Prusa;

- nie dziedzina w całości, ale jeden z jej obszarów, np.:

malarstwo polskie w dobie Renesansu,
rozwój fizyki w 20 wieku;

- fragment dziejów lub działalności wybranej kategorii osób, np.:

poeci polscy w Krakowie w latach 1945-1956;

- dowolne zagadnienie z działalności instytucji, np.:

placę urzędników Ministerstwa Kultury i Sztuki w Polsce w latach 1945-1989;

- wybrany obiekt w mieście, np.:

ulica Nowy Świat w Warszawie,
Kościół Mariacki w Krakowie.

Ma to odniesienie do wszystkich przedmiotów odnajdywanych w treści dokumentów jako przedstawionych fragmentarycznie, w dowolnym aspekcie, w wyniku obserwacji na danym obszarze, w określonym czasie, itp., np.:

religie świata wobec cierpienia,
ochrona ptaków w Polsce,
produkcja miedzi w Europie po 1945 roku.

Właściwie przeprowadzona analiza zawartości tekstu dokumentu powinna pozwolić na określenie przedmiotu głównego lub przedmiotów równorzędnych i ewentualnie przedmiotów pobocznych, a także ujęcia i formy przedstawienia przedmiotu; powinna zatem prowadzić do zbudowania poprawnej charakterystyki słownej dokumentu i następnie do skonstruowania charakterystyki wyszukiwawczej czyli metainformacji dotyczącej treści dokumentu (cech zawartej w nim informacji) i wyrażonej w języku informacyjno-wyszukiwawczym.

Język KABA, tworzony do katalogowania przedmiotowego wyszczególniającego, stwarza możliwość wyrażania w hasłach przedmiotowych wszystkich wymienionych kategorii przedmiotów i ich przedstawień. Na poziomie formułowania charakterystyki słownej dokumentu należy zatem wyraźnie odróżnić: kiedy przedmiotem dokumentu jest dziedzina, a kiedy obiekty badawcze dziedziny; kiedy cały rodzaj rzeczy, a kiedy wybrany gatunek; kiedy przedmiot jednostkowy; kiedy prąd, kierunek artystyczny, a kiedy jego przedstawiciele, np.:

- pediatria - czy dzieci chore?
- instrumenty klawiszowe - czy fortepian?
- jaskinie w Polsce - czy jaskinia Grzmiąca?
- impresjonizm - czy impresjoniści?
- poeci polscy - czy Jan Kochanowski?

Nie trudno o popełnienie błędów. Najpoważniejszym niebezpieczeństwem jest nadmierna selekcja i redukcja informacji, która prowadzi do zniszczenia części informacji, do „zgubienia” przedmiotów, aspektów ujęcia, lokalizacji czasowej i/lub przestrzennej a także formy prezentacji treści. Informacje wyeliminowane na tym etapie pracy giną bezpowrotnie! Nadmierna selekcja i redukcja jest często wynikiem przyzwyczajenia związanych z prowadzeniem tradycyjnych katalogów kartkowych, w których obowiązywały zasady uogólniania. A przecież nie zawsze dzieło stanowi jedność tematową. Jest tak tylko wówczas, gdy dzieło omawia ogół lub większość podrzędnych gatunków przedmiotu głównego lub jego całości i gdy tworzą razem „jedną naturalną całość przedmiotową (jedną rzecz, jeden rodzaj, jedną dziedzinę”⁵. Znacznie częściej wylania się z treści kilka przedmiotów, kilka aspektów, kilka „lokalizacji przedmiotu”. Wtedy jest konieczność utworzenia tzw. opisów wielokrotnych. Jest to dla katalogującego dodatkowa praca. Trzeba jednak pamiętać, że tworzony ogromnym wspólnym wysiłkiem pracy, czasu i środków język KABA jest przeznaczony do katalogowania wyszczególniającego i nie można nie wykorzystywać możliwości, jakie daje jego słownictwo. Niebezpieczne jednak jest także dopisywanie na wszelki wypadek kojarzących się przedmiotów. To również prowadzi do dezinformacji. Na przykład dopisanie do charakterystyki dokumentu na temat osoby Juliusza Słowackiego hasła *Poeci*

⁵ Adam Łysakowski: *Katalog przedmiotowy : podręcznik*. Warszawa 1946 s.30.

polscy sugeruje, że dokument omawia także pozostałych poetów polskich. Pamiętajmy, że w kartotece wzorcowej języka KABA bogaty system relacji wiąże hasła zależne hierarchicznie i kojarzące się a odsyłacze orientacyjne uzupełniające wskazują metody wyszukiwania. Na przykład hasło *Pisarze* zawiera odsyłaacz: „zt. nazwy osobowe pisarzy” (R. 4.3 przykład 11).

Kartoteka wzorcowa języka KABA stanowi zasób leksykalny, którym wolno posługiwać się użytkownikom w procesie tworzenia charakterystyk wyszukiwawczych w tym języku, uwzględniając przyjęte zasady metodyczne. Inaczej: hasła przedmiotowe proste i rozwinięte dla katalogowanych przedmiotowo dokumentów tworzy się wyłącznie z terminów przyjętych w kartotece wzorcowej języka KABA. Zatem **hasłem przedmiotowym** w jhp KABA jest zdanie, w którym każda użyta jednostka leksykalna lub ich kombinacja jest hasłem wzorcowym, np.:

*Polacy,
Rak (choroba) u dzieci,
Wojna światowa (1939-1945),
Dzieci chore -- pielęgnacja,
Zakopane (Polska) -- Stary Cmentarz,
Wyszyński, Stefan (1901-1981) -- chronologia.*

Jeżeli w kartotece języka KABA brak jest relewantnego terminu, nie należy wybierać wyrażenia zastępczego, o szerszym lub węższym zakresie. Trzeba w takiej sytuacji zaproponować właściwy termin do kartoteki haseł wzorcowych, który - rzecz jasna - będzie musiał przejść zwykły proces opracowania hasła i walidacji.

2 JEDNOSTKI LEKSYKALNE JĘZYKA KABA

W języku KABA zachowano właściwy innym jhp podział wyrażeń na tematy (tematy z dopowiedzeniami) i okreśniki (okreśniki z dopowiedzeniami).

Tematy to jednostki leksykalne autosyntaktyczne; mogą same stanowić zdania w jhp. Oznacza to, że mogą tworzyć samodzielnie hasła przedmiotowe proste. **Okreśniki** to jednostki leksykalne niesamodzielne syntaktycznie (syntaktyczne); nie mogą same stanowić zdań w jhp, mogą wystąpić w zdaniu tylko po temacie (bezpośrednio lub po innym okreśniku), współtworząc z tematem hasło przedmiotowe rozwinięte.

W języku KABA pojawiła się ponadto w obrębie tematów nowa podklasa jednostek leksykalnych zwana **tematami z prepozycją**⁶. Tematy z prepozycją częściowo zastąpiły stosowane w polskiej praktyce jhp połączenia tematów jednostkowych z okreśnikami jednostkowymi⁷. Charakteryzuje je dwuczłonowa struktura: człon pierwszy, nazwany prepozycją, wprowadza właściwy temat (apozycję). Separatorem obu członów jest „.” (kropka).

Tematy z prepozycją stosuje się przede wszystkim w następujących sytuacjach:

- gdy przedmiotem dokumentu jest autorskie dzieło literackie, muzyczne, plastyczne, filmowe itp., wówczas prepozycją jest nazwa autora a tematem (apozycją) tytuł dzieła, tytuł ujednolicony lub ujednolicony tytuł zbiorczy, np.:

Bunuel, Luis (1900-1983). Cet obscure objet du désir
Cappola, Francis Ford (1939-). The conversation
Lutosławski, Witold (1913-1994). Muzyka instrumentalna
Mozart, Wolfgang Amadeus (1756-1791). Muzyka wokłana
Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). W pustyni i w puszczy
Witkiewicz, Stanisław Ignacy (1885-1939). Szewcy

- gdy przedmiotem dokumentu jest instytucja będąca organem władzy terytorialnej ustawodawczej, sądowej, administracyjnej, wojskowej i dyplomatycznej, wówczas prepozycją jest właściwa nazwa geograficzna a tematem (apozycją) nazwa instytucji, np.:

Polska. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej (1990-).
Niemcy. Geheime Staatspolizei.
Stany Zjednoczone. Central Intelligence Agency.
Wielka Brytania. Royal Navy.

- gdy przedmiotem dokumentu jest instytucja podrzędna hierarchicznie innej instytucji i nie posiadająca nazwy identyfikującej ją jednoznacznie; prepozycją jest wówczas nazwa instytucji nadrzędnej, a tematem (apozycją) nazwa instytucji podrzędnej, np.:

⁶ Kartoteka wzorcowa języka KABA. Red. Jadwiga Woźniak. Warszawa 1994 s.39-40, 66, 86-87.

⁷ Adam Łysakowski: *Katalog przedmiotowy : podręcznik*. Op. cit. s.106-107.

- gdy przedmiotem dokumentu jest część anonimu klasycznego lub innego dzieła anonimowego, wówczas prepozycją jest tytuł ujednolicony dzieła, a tematem (apozycją) tytuł części, np.:

Biblia. ST. Księga Rut

Ze względu na łączliwość określników z tematami wprowadzono w języku KABA podział określników na **określniki swobodne** (powszechnego stosowania) i **określniki związane** (ograniczonego stosowania). Określniki swobodne można łączyć z tematami wielu lub jednej tylko kategorii. Oprócz określników swobodnych w kartotece języka KABA spotyka się modelowe wolne frazy, które nie tworzą samodzielnych jednostek leksykalnych, lecz schematy, według których jednostki takie można tworzyć, np.: ...w sztuce, ...w literaturze, ...w kinie, ...w teatrze (R. 4.3 przykład 18).

Określniki związane mogą wystąpić w haśle przedmiotowym tylko w kontekście tego tematu, przy którym zostały wymienione w kartotece wzorcowej, np.:

*Warszawa(Polska) -- Cmentarz Powązkowski
Jezus Chrystus -- ukrzyżowanie
Handel -- reglamentacja
Kraków (Polska) -- Floriańska (ulica).*

Z punktu widzenia zakresu wyróżniamy w języku KABA **tematy i określniki rzeczowe** (nazywane też treściowymi) oraz **tematy i określniki formy**.

Tematy rzeczowe odwzorowują przedmioty, o których informacja zawarta jest w tekście dokumentu, np.:

*Biochemia
Chirurgia
Rudy
Rodzina
Algebry Banacha
Analiza Fouriera
Symulacja komputerowa*

Określniki rzeczowe odwzorowują cechy przedmiotowe informacji zawartych w dokumentach. Służą wskazaniu właściwości i cech przedmiotu oraz jego ujęcia, w tym aspektów przedstawień, np.:

*Lekarze -- finanse osobiste
Adwokaci -- działalność polityczna
Mickiewicz, Adam (1798-1855) -- dzieciństwo i młodość
Dzieci chore -- pielęgnacja
Środowisko --ochrona*

Określniki lokalizujące w pewnym sensie także wskazują na cechy przedmiotowe informacji zawartych w dokumentach. Służą „lokalizacji” przedmiotu w czasie lub przestrzeni.

Określniki lokalizujące w czasie to **określniki chronologiczne**. Wskazują one okoliczności czasu, w których przedmiot się przejawia, wskazują pewien okres jego dziejów. W języku KABA stosuje się swobodnie i związane określniki chronologiczne. W kartotece wzorcowej KABA są one prezentowane przeważnie jako połączenia określników i poprzedzone określnikiem -- *historia* (R. 4.3 przykłady: 19, 20, 21).

Zgodnie z zasadami prekoordynacji w hasłach przedmiotowych stosuje się je po określniku -- *historia* lub bezpośrednio po temacie, np.:

Turystyka -- historia -- 19 w.

Literatura polska -- 19 w. -- historia i krytyka

Określniki chronologiczne związane mogą być stosowane tylko w tych hasłach przedmiotowych, z którymi są związane. W kartotece wzorcowej KABA określniki te są prezentowane wyłącznie w obrębie właściwych haseł wzorcowych, np.:

Polska -- historia -- 1981-1983 (Stan wojenny)

Rosja -- historia -- 1825-1855 (Mikołaj I)

Kino -- 1895-1929

Określniki lokalizujące w przestrzeni to **określniki geograficzne**. Określniki geograficzne wskazują na terytorialne nacechowanie lub związki przedmiotu dokumentu. Tylko nazwy geograficzne, które występując w khw KABA jako hasła wzorcowe nie są lokalizowane w dopowiedzeniach (nazwy państw współczesnych i dawnych, nazwy kontynentów, związków państw, regionów społeczno-ekonomicznych, jednostek fizjograficznych międzynarodowych lub należących do kilku państw) w funkcji określników geograficznych stosuje się bezpośrednio. Nazwy geograficzne lokalizowane w funkcji określników geograficznych stosuje się pośrednio: poprzedza się nazwą kraju współczesnego, na terytorium którego dana jednostka znajduje się obecnie, np.:

Turystyka -- Włochy

Turystyka -- Polska -- Kraków

Turystyka -- Alpy (góry)

Tematy formy wskazują formę piśmienniczą lub wydawniczą dokumentu o jednolitym charakterze formy (por. 4.1.3). Stosowane są przede wszystkim gdy nie można określić tematu rzeczowego, np.:

Biografie

Encyklopedie i słowniki

Libretta

Określniki formy wskazują formę i/lub sposób wyrażenia informacji w dokumencie; określają cechy piśmiennicze tekstu, formę wydawniczą, rodzaj utrwalonego sygnału i postać fizyczną dokumentu, przeznaczenie czytelnicze, formy informacji o przedmiocie przedstawione w dokumencie, np.:

Polska -- mapy

Dzieci -- biografie

Język angielski -- słowniki

Miedź -- pirometalurgia -- konferencje

Określnik formy może zmienić funkcję w zdaniu (hasło przedmiotowym). Na przykład, charakterystyka wyszukiwawcza „Bibliografii map Polski” przyjmie w języku KABA postać zdania: *Polska -- mapy -- bibliografia*. Charakteryzowany dokument ma formę bibliografii. Przedmiotem spisu bibliograficznego są mapy Polski. Nie istnieje w słownictwie języka KABA temat: Mapy Polski. Zatem określnik -- *mapy* spełni w tym przypadku funkcję określnika rzeczowego. Formę dokumentu charakteryzuje określnik -- *bibliografia*. Zbiór map Polski otrzymałby w języku KABA hasło przedmiotowe *Polska -- mapy*; tym razem określnik -- *mapy* jest określnikiem formy.

3 ZASADY PREKOORDYNACJI W JĘZYKU KABA

Hasła przedmiotowe w języku KABA budowane są zgodnie z ogólną regułą prekoordynacji, przyjętą w językach haseł przedmiotowych. Elementem obligatoryjnym zdania w języku KABA jest temat, ewentualnie temat z prepozycją lub dopowiedzeniem; może on także samodzielnie tworzyć zdanie, np.:

Architektura
Bakterie
BASIC (język programowania)
Pianiści
Rak (choroba)
Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). W pustyni i w puszczy
Wisła (Polska ; rzeka)
Żeleński, Tadeusz (1874-1941)

Hasła przedmiotowe zbudowane według powyższego schematu to hasła przedmiotowe proste. W praktyce katalogowania przedmiotowego znacznie częściej stosuje się hasła przedmiotowe rozwinięte, składające się z tematu i określnika lub tematu i określników.

W prekoordynowanym języku KABA ustalono szereg określników w zdaniu. Jest on następujący:

[temat] -- [określnik rzeczowy] -- [określnik geograficzny] -- [określnik chronologiczny] -- [określnik formy]

Jedynie dla haseł z zakresu sztuk pięknych i literatury obowiązuje inny szereg. Po temacie pierwszeństwo mają określniki chronologiczne, jeżeli więc istnieje potrzeba dołączenia po określniku chronologicznym zarówno określnika rzeczowego, jak geograficznego należy utworzyć dwa hasła przedmiotowe:

[temat] -- [określnik chronologiczny] -- [określnik rzeczowy]

oraz

[temat] -- [określnik chronologiczny] -- [określnik geograficzny]

Określniki formy stosuje się zgodnie z przyjętymi zasadami na końcu zdania, np.:

Malarstwo -- 17 w. -- Włochy
Malarstwo -- 17 w. -- kolekcje prywatne
Malarstwo -- 17 w. -- Włochy -- katalogi

Konstruując hasła przedmiotowe trzeba przestrzegać zasad prekoordynacji. Oczywiście nie wyczerpano tu całości zagadnienia. Istnieją szczegółowe zasady dotyczące stosowania określników chronologicznych z określnikiem -- *historia* lub z pominięciem tego określnika, a także inne. Szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące szeregów jednostek leksykalnych w zdaniu znaleźć można w kartotece wzorcowej KABA w notach dotyczących haseł wzorcowych.

Wszystkie terminy wprowadzone do leksyki KABA mają określoną funkcję w hasle przedmiotowym i określone zasady łączliwości z określnikami geograficznymi. Jest to bardzo istotne rozwiązanie metodyczne i należy je traktować

jako priorytetowe. Spróbujmy zilustrować to na przykładzie. W indeksie przedmiotowym hasło *Choroby dziecięce* kieruje nas do hasła wzorcowego: *Dzieci – choroby*. Natomiast w rekordzie dla hasła *Choroby* znajduje się nota informująca, że: „określnik – *choroby* stosuje się po nazwach narządów, układów wewnętrznych i części ciała, po nazwach zwierząt i grup zwierząt, po nazwach kategorii osób i grup etnicznych”. Wobec tego nie tworzy się haseł wzorcowych oznaczających grupy chorób przypisanych określonym kategoriom osób od wyrazu *Choroby*, tylko konstrukcje typu: [kategoria osób] – *choroby*. Hasło *Choroby* łączy się z określnikami geograficznymi, zatem dla charakterystyki słownej: choroby w Europie hasło przedmiotowe przyjmie formę: *Choroby – Europa*.

Prawidłowa konstrukcja hasła przedmiotowego w języku KABA, wybór właściwego wyrażenia języka KABA i poprawne, zgodne z zasadami prekoordynacji jego zastosowanie w hasle przedmiotowym stanowią o jakości katalogowania przedmiotowego.

Opracowywane i publikowane sukcesywnie materiały metodyczne będą ułatwiały katalogowanie, nie zwolnią jednak nigdy katalogujących z obowiązku wnikliwego czytania kartoteki wzorcowej języka KABA.

4 PREZENTACJA LEKSYKI JĘZYKA KABA W FORMIE KARTOTEKI HASEŁ WZORCOWYCH (khw)

Uważna i wnikliwa lektura zawartości rekordu hasła wzorcowego nie tylko ułatwia dobór właściwych wyrażen (tematów, określników, połączeń tematów z określnikami) i poprawne, zgodne z metodyką języka ich zastosowanie w hasle przedmiotowym, pozwala także - dzięki bogatym notom metodycznym - na skorygowanie wcześniejszych ustaleń podjętych w toku formułowania charakterystyki słownej. Wskazówki zawarte w notach ułatwiają precyzyjne określenie właściwego przedmiotu/przedmiotów dokumentu (por. 4.1.3- 4.1.5).

W kartotece wzorcowej języka KABA rozróżniamy dwa podstawowe typy rekordów: rekordy haseł wzorcowych (w tym określników swobodnych) oraz rekordy odsyłaczy orientacyjnych ogólnych.

4.1 Rekordy haseł wzorcowych

Hasłem wzorcowym w kartotece języka KABA jest jednostka leksykalna języka KABA przyjęta do używania w określonych funkcjach. Może nim być:

- termin, który jest tematem, np.:

Alergia na metale

- termin, który jest tematem i określnikiem, np.:

*Geografia
Polska*

- termin, który jest określnikiem, np.:

*ochrona
aspekt środowiskowy*

- hasło, które jest tematem z określnikiem związanym, np.:

Warszawa (Polska) -- Cmentarz Powązkowski.

W kartotece języka KABA przeważają hasła proste (nie rozwinięte). Hasła rozwinięte (tematy z określnikami) wprowadza się wtedy gdy zawierają określniki związane, gdy są cytowane w innych rekordach jako przykłady lub gdy jest to konieczne dla dopełnienia związków semantycznych w języku.

Prezentacja leksyki języka KABA w formie kartoteki haseł wzorcowych obliuguje do zachowania spójności formy tych haseł z hasłami w pozostałych kartotekach wzorcowych systemu. Istotą kartotek haseł wzorcowych jest bowiem jednoznaczność, standaryzacja i spójność danych. Kartoteki haseł wzorcowych, łącząc w jeden spójny system hasła opisu bibliograficznego i hasła opisu rzeczowego, gwarantują spójność tych samych wyrażen języka naturalnego używanych w różnych funkcjach. Forma haseł zawierających nazwy osobowe, tytuły ujednolicone i nazwy instytucji i organizacji musi być we wszystkich kartotekach jednolita. Rzuca to na formę haseł przedmiotowych wyrażonych nazwami własnymi.

Przyjęto następujący tok postępowania przy tworzeniu do kartoteki KABA haseł wzorcowych zawierających nazwy osobowe, tytuły ujednolicone, nazwy instytucji, organizacji, imprez itp. W zasadzie nie tworzy się bezpośrednio takich haseł do kartoteki KABA. Jeżeli istnieje już właściwe hasło w kartotece haseł opisu bibliograficznego, kopiuje się je do khw KABA. Jeżeli natomiast nie ma potrzebnego hasła w odpowiedniej kartotece, tworzy się je do tej właśnie kartoteki i następnie kopiuje je do khw KABA. W przypadku postaci legendarnych, mitycznych i fikcyjnych oraz nazw rodów/rodzin tworzy się hasła wzorcowe do khw KABA bezpośrednio, oczywiście zgodnie z obowiązującymi regułami.

Hasła wzorcowe zawierające nazwy osobowe i nazwy ciał zbiorowych mogą wchodzić w systemie leksykalnym KABA w relacje z innymi hasłami. Regulują to przyjęte zasady. Wszystkie muszą być też powiązane relacją ekwiwalencji z ich odpowiednikami w RAMEAU (R. 4.3 przykłady 1, 2, 3).

Rekord hasła wzorcowego można podzielić na kilka stref istotnych z punktu widzenia metodyki języka. Pierwszą z nich jest strefa hasła rekordu, zawarta w polach 1XX. Strefa ta pozostaje w ścisłym związku z polami stałej długości, w których zawarte są w formie zakodowanej bardzo istotne informacje o haśle.

4.1.1 Pola stałej długości

Pole stałej długości Auth/Ref informuje o funkcji terminu w leksyce:

- kod „a” wskazuje, że termin pełni funkcję tematu (R. 4.3 przykład 4);
- kod „d” wskazuje, że termin pełni funkcję określnika swobodnego (R.

4.3 przykłady 5, 7);

- kod „f” wskazuje, że termin może pełnić dwie funkcje: tematu i określnika swobodnego (R. 4.3 przykłady 6, 8).

Informacje zakodowane w tym polu są często powtórzone w nocie dotyczącej stosowania, zwłaszcza wówczas gdy zasady stosowania są wyraźnie ograniczone.

Rekordy haseł wzorcowych dla terminów, które w leksyce pełnią jedynie funkcję określników swobodnych i samodzielnie nie mogą tworzyć haseł przedmiotowych wyróżniono graficznie, wpisując hasło małymi literami (R 4.3 przykłady 5, 7).

Pole stałej długości Geo subd informuje o łączliwości hasła wzorcowego z określnikami geograficznymi. Łączliwość ta może być związana z funkcją terminu w leksyce lub niezależna, poszczególne kody informują o tym:

- kod „a” wskazuje, że termin zawsze - bez względu na funkcję - łączy się z określnikami geograficznymi;
- kod „ ” (spacja) wskazuje, że termin nigdy - niezależnie od funkcji - nie łączy się z określnikami geograficznymi;
- kod „b” wskazuje, że termin pełniący w leksyce dwie funkcje łączy się z określnikami geograficznymi tylko w funkcji tematu (kod nie jest używany do terminów jednofunkcyjnych);
- kod „c” wskazuje, że termin pełniący w leksyce dwie funkcje łączy się z określnikami geograficznymi tylko w funkcji określnika (kod nie jest używany do terminów jednofunkcyjnych).

Nazwy geograficzne w języku KABA mogą być używane w dwu funkcjach: tematów i określników. Trzeba jednak pamiętać, że nazwy jednostek geograficznych lokujących się całkowicie w obrębie państwa używane są jako określniki, po nazwie państwa (kraju), na terenie którego te jednostki się znajdują, np.:

Turystyka – Włochy

Turystyka – Alpy (góry)

ale:

Turystyka – Włochy – Florencja

Turystyka – Polska – Świętokrzyskie, Góry

4.1.2 Ekwiwalenty hasła wzorcowego

Język KABA powstaje, jak już powiedziano wyżej, jako język kompatybilny z językami RAMEAU i LCSH. W polach 472 podane są odpowiedniki haseł wzorcowych KABA w tych językach. Kod [f] oznacza hasło w języku RAMEAU, kod [a] w języku LCSH (R. 4.3 przykłady 1,2,4 itd.).

W polach 4XX znajdują się terminy synonimiczne lub kwazisynonimiczne, blisko-
znaczne terminom przyjętym jako hasła wzorcowe jhp KABA.

4.1.3 Noty dotyczące znaczenia i stosowania terminu

O znaczeniu, w jakim termin używany jest w kartotece wzorcowej KABA informują noty zapisane w polu 667. Rekord utworzony dla określnika swobodnego *encyklopedie* (R. 4.3 przykład 5) w polu tym zawiera wyjaśnienie definiujące: "Zbiór wiadomości z wielu lub jednej dziedziny wiedzy w alfabetycznym lub rzeczowym porządku haseł". Zdarza się, że w języku KABA nadajemy terminowi znaczenie nieco inne niż posiada on w naturalnym języku polskim. Dzieje się tak gdy zamierzamy stosować termin w dwu liczbach lub rodzajach gramatycznych. Wówczas w notach służących wyjaśnieniu zasad stosowania terminu w leksyce (pole 680), podane jest także jego specyficzne znaczenie w języku KABA. Na przykład hasło wzorcowe *Pisarze* w notce dotyczącej stosowania terminu informuje: „stosuje się do prac ogólnych dotyczących życia osobistego twórców literackich w ogólności, zarówno mężczyzn, jak i kobiet, lub tylko mężczyzn. W odniesieniu do prac dotyczących tylko kobiet - pisarek stosuje się hasło *Pisarki*” (R. 4.3 przykład 11).

Zasady stosowania terminu są podawane w polu 680. Określa się w nich wyrażenie przeznaczenie terminu w leksyce języka KABA. Szczegółowe wskazówki powinny zapobiegać używaniu terminów zbyt szerokich do przedmiotów o węższych zakresach i odwrotnie. Powinny także przypominać tworzącym hasła przedmiotowe rozwinięte dla opisywanych dokumentów, że język KABA jest dostosowany do katalogowania przedmiotowego wyszczególniającego i tak należy go używać (R. 4.3 przykłady: 4, 9, 10, 11, 12, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28).

Rekord utworzony dla hasła *Chirurgia operacyjna* zawiera następującą notę dotyczącą stosowania terminu: „Stosuje się do prac ogólnych na temat metod, sposobów i technik przeprowadzania zabiegów operacyjnych. Do prac ogólnych dotyczących leczenia operacyjnego, ryzyka, powikłań operacyjnych i poopera-

cyjnych, opieki pooperacyjnej, śmiertelności itp. stosuje się hasło: *Operacje chirurgiczne*. Do prac na temat metod aseptycznych w operacjach chirurgicznych stosuje się hasło: *Chirurgia aseptyczna i antyseptyczna*" (R. 4.3 przykład 12). W nocie tej (zgodnej we wszystkich językach systemu leksykalnego LCSH - RVM - RAMEAU - KABA) podano nie tylko informacje dotyczące danego hasła wzorcowego, ale zawarto całą metodykę katalogowania dokumentów dotyczących chirurgii operacyjnej i operacji chirurgicznych, wskazując na odpowiednie hasła.

W języku KABA stosuje się wyrażenia zarówno w liczbie pojedynczej, jak i mnogiej. O przyjęciu konkretnej liczby gramatycznej decyduje zarówno specyfika języka polskiego, jak i kompatybilność z rozwiązaniami przyjętymi w RAMEAU. Nie przyjęto sztywnej zasady preferowania jednej z liczb, gdyż cecha ta jest istotna z punktu widzenia rozróżnienia znaczeń. Często stosuje się w hasle wzorcowym liczbę pojedynczą dla rodzaju lub gatunku piśmienniczego w odniesieniu do jego teorii, historii lub krytyki. Do tekstów reprezentacyjnych dla danej formy używany jest w hasle wzorcowym ten sam termin w liczbie mnogiej. Na przykład: hasło wzorcowe *Libretto* stosuje się do prac z zakresu historii i krytyki libretta oraz prac na temat sposobu pisania librett; hasło wzorcowe *Libretta* stosuje się do tekstów librett różnych form muzycznych; jako określnik – *libretta* stosuje się po nazwach form muzycznych, np.: *Opery – libretta*.

Wybierając termin do konstruowanego hasła przedmiotowego, trzeba zatem zwracać baczną uwagę na to, w ilu liczbach i rodzajach jest on stosowany w kartotece wzorcowej języka KABA i w jakim znaczeniu.

W notach dotyczących stosowania hasła wzorcowego znajdują się także szczegółowe informacje dotyczące stosowania terminu w poszczególnych funkcjach. Jeżeli termin pełni także funkcję określnika swobodnego, wylicza się najczęściej kategorie tematów, po których w tej funkcji może być stosowany. Na przykład w polu dotyczącym stosowania hasła wzorcowego *Pisarzki* w funkcji określnika, czytamy: „jako określnik – *pisarki* stosuje się po nazwach literatur i gatunków literackich z przymiotnikiem od nazwy narodowości, np. *Literatura polska – pisarki*” (R. 4.3 przykład 6).

Jeżeli termin nie łączy się z określnikami geograficznymi, a przyjęto specyficzną metodę wskazywania na „związek” terminu z krajem lub narodem, informuje o tym nota dotycząca stosowania. Na przykład w nocie rekordu utworzonego dla hasła *Pisarze* istnieje zapis: „Po hasłach *Pisarze/Pisarzki* oraz po hasłach oznaczających grupy pisarzy nie stosuje się określników geograficznych. Narodowość pisarzy wyraża się dodaniem przymiotnika od nazwy narodowości” (R. 4.3 przykład 11). Noty dotyczące stosowania hasła wzorcowego bardzo często wyliczają możliwości rozbudowy wyrażen zaczynających się od tego samego wyrazu/wyrażenia. Są to uwagi typu: „stosuje się także z przymiotnikami od nazwy języka, narodowości, grupy etnicznej, kultury, religii, epoki” itp.

4.1.4 Odsyłacze orientacyjne uzupełniające

Bardzo ważną funkcję wyszukiwawczą i metodyczną zarazem pełnią odsyłacze orientacyjne uzupełniające, prezentowane w powtarzalnym polu 360. Przede wszystkim znajdujemy tu informacje o terminach pokrewnych hasłu wzorcowemu, używanych w funkcji określników swobodnych.

Na przykład od hasła wzorcowego *Patologia molekularna* prowadzą odsyłacze: „zt. określnik -- *aspekt molekularny* po nazwach chorób, narządów, układów wewnętrznych i części ciała oraz po nazwach procesów i stanów fizjologicznych badanych na poziomie molekularnym; zt. połączenie określników -- *choroby -- aspekt molekularny* po nazwach narządów, układów wewnętrznych i części ciała oraz po właściwych nazwach pospolitych” (R. 4.3 przykład 4).

Od hasła wzorcowego *Chirurgia operacyjna* prowadzi odsyłacz: „zt. określnik -- *chirurgia* po nazwach chorób, narządów, układów wewnętrznych i części ciała” (R. 4.3 przykład 12).

Odsyłacze orientacyjne uzupełniające prowadzą również od haseł wzorcowych do różnych form wyrażenia utworzonych od wyrazu/wyrażenia będącego hasłem, np. od hasła *Pisarki* prowadzi odsyłacz: „zt. hasła zaczynające się od wyrazu *Pisarki*” (R. 4.3 przykład 6); od hasła *Biografie* prowadzi odsyłacz: „zt. hasła zaczynające się od wyrazu *Biografie*” oraz odsyłacz: „zt. hasła zawierające pochodne od wyrazu *Biografie*, np. *Filmy biograficzne*” (R. 4.3 przykład 10). Od hasła *Dzieci* prowadzą odsyłacze: „zt. hasła zaczynające się od wyrazu *Dzieci*; zt. hasła zawierające wyrażenia „u dzieci”, np. *Rak (choroba) u dzieci*” (R. 4.3 przykład 15).

Odsyłacze orientacyjne uzupełniające wskazują też na metodę poszukiwań, wiążą hasła wzorcowe typu „grupa obiektów” z obiektami, np. od hasła *Metale* prowadzi odsyłacz: „zt. nazwy poszczególnych metali i grup metali, np. *Miedź*” (R. 4.3 przykład 13); od hasła *Pisarze* prowadzą odsyłacze „zt. nazwy osobowe pisarzy; zt. nazwy poszczególnych grup pisarzy np. *Dramaturdzy*” (R. 4.3 przykład 11). Odsyłacze orientacyjne prowadzą także od haseł wzorcowych, wyrażających dziedziny wiedzy do ich przedmiotów szczegółowych, np. *Chirurgia operacyjna* zawiera odsyłacz: „zt. nazwy poszczególnych operacji, np. *Amputacja*” (R. 4.3 przykład 12).

4.1.5 Relacje hasła wzorcowego z innymi hasłami wzorcowymi

Znaczną pomoc w katalogowaniu przedmiotowym stanowi także poznanie relacji w jakie wchodzi hasło wzorcowe wskazanych w polach 5XX. Uważne zapoznanie się z nimi może uchronić przed „nadmiarowością” w katalogowaniu, polegającą na dodawaniu na wszelki wypadek charakterystyk wyszukiwawczych, które nie dotyczą katalogowanego dokumentu, a jedynie kojarzą się umownie z jego treścią. Są to stare nawyki tradycyjnego katalogowania przedmiotowego. Trzeba pamiętać, że w systemie kontrolowanym kartoteką haseł wzorcowych obowiązuje ściśle przestrzeganie reguł języka i używanie leksyki zgodnie z przeznaczeniem każdego terminu. Relacje hierarchiczne i kojarzeniowe wiążą ze sobą hasła wzorcowe, wskazując czytelnikowi hasła bliskie zakresowo, nadrzędne i podrzędne. Hasła przedmiotowe tworzone dla dokumentu powinny charakteryzować wiernie jego treść.

4.2 Rekordy odsyłaczy orientacyjnych całkowitych

Rekordy odsyłaczy orientacyjnych całkowitych pełnią w kartotece wzorcowej języka KABA istotną funkcję metodyczną i wyszukiwawczą. Wskazują jak prowa-

dzić poszukiwania i informują jak konstruować hasła według opisanego schematu.

Wszystkie odsyłacze orientacyjne całkowite w polu stałej długości Auth/Ref mają wpisany kod „b”. Jest to pierwszy wyraźny wyróżnik tego typu rekordów. Następną cechą szczególną jest istnienie pola 260 - nieobecnego w rekordach haseł wzorcowych - przeznaczonego na informacje dotyczące posługiwania się terminem zapisanym w polu 1XX. Wyrażenie zapisane w polu 1XX w rekordzie odsyłacza orientacyjnego całkowitego nigdy samo nie stanowi hasła wzorcowego, może być natomiast początkiem lub innym fragmentem hasła (R. 4.3 przykłady: 16 - 18).

Pola 4XX, tak jak w rekordach haseł wzorcowych, przeznaczone są na ekwiwalenty polskojęzyczne oraz odpowiedniki z RAMEAU i LCSH; pola not i uwag stosowane są zgodnie z ogólnymi zasadami, aczkolwiek praktycznie używane są rzadziej, ponieważ podstawowe zasady stosowania zapisuje się w polu specjalnym 260.

Wśród odsyłaczy orientacyjnych całkowitych najczęściej występują następujące typy:

- wskazujące konstrukcję tematu, rozpoczynającego się od danego wyrazu/wyrażenia, np. w odsyłaczu: *Kuchnia* [(nazwa produktu)] czytamy w polu 260: „z. hasła typu *Kuchnia* [(nazwa produktu)], w których w formie dopowiedzenia podaje się nazwy produktów i grup produktów: mięs, ryb, warzyw, owoców, napojów, przypraw itp., z których sporządza się potrawy, lub które stosuje się przy sporządzaniu potraw np. *Kuchnia* (warzywa) lub *Kuchnia* (ryż)” (R. 4.3 przykład 16). Odsyłacz: *humor* [przymiotnik od nazwy narodowości lub języka] zawiera notę: „z. hasła zaczynające się od wyrazu *Humor* z przymiotnikiem od nazwy narodowości lub języka. Konstrukcje takie stosuje się wyłącznie do zbiorów tekstów humorystycznych. Do prac dotyczących humoru jako gatunku literackiego stosuje się hasła zaczynające się od wyrazu *Humor* z określnikiem – *historia i krytyka*.” (R. 4.3 przykład 17),

- wskazujące konstrukcję haseł z przyjętą w leksyce wolną frazą określnikową, np.: [...] w *literaturze*. W polu 260 czytamy: „z. hasła typu [przedmiot] w *literaturze*. Przedmiot może być wyrażony nazwą pospolitą, geograficzną, osobową, kategorii osób, instytucji i organizacji, np. *Miasta w literaturze*; *Madryt (Hiszpania) w literaturze*; *Dzieci w literaturze*; *Hugo, Victor (1802-1885) w literaturze*; *Zielony Balonik (Kraków, Polska ; kabaret ; 1905-1915) w literaturze*” (R. 4.3 przykład 18).

Dla katalogujących przedmiotowo odsyłacze orientacyjne całkowite są wskazaniem, w jaki sposób tworzyć brakujące w procesie katalogowania hasła wzorcowe gdy istnieje schemat. Oczywiście proponowane zgodnie ze schematem hasła muszą przed użyciem do katalogowania zostać zwalidowane i wprowadzone do kartoteki wzorcowej języka KABA.

4.3 Przykłady rekordów z khw KABA⁸

Przykład 1

Local lvl: 1		Subdiv: n	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 951124	Used: 960511	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj:	Series:	Ser num:	Head: aab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: a	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 95011863
035 @@ \$a 0089-38780.
040 @@ \$a WA U/EK \$c WA U/BM \$d WA U/JL \$d WA U/KD \$d KR U/BE
100 0@ \$a Jan Paweł \$b II \$c (papież ; \$d 1920-).
400 0@ \$a Joannes Paulus \$b II \$c (papa ; \$d 1920-).
400 1@ \$a Gruda, Stanisław A.
400 1@ \$a Jasień, Piotr.
400 1@ \$a Jawień, Andrzej.
400 0@ \$a Giovanni Paolo \$b II \$c (papa).
400 1@ \$a Wojtyła, Karol \$d (1920-).
472 @@ \$a Jean-Paul II(pape ; 1920-) [f]
667 @@ \$a Teolog, filozof, kaznodzieja, poeta, dramatopisarz. Właściwe nazwisko: Karol Wojtyła.
Od 1978 papież Jan Paweł II. Pseud. literackie: Andrzej Jawień, Stanisław A. Gruda, Piotr Jasień.
670 @@ \$a LP
670 @@ \$a NUC
670 @@ \$a Kp. Varcare la soglia della speranza / Giovanni Paolo II con Vittorio Messori. - Milano, 1994.
670 @@ \$a RAMEAU

Przykład 2

Local lvl: 5		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN: 94205754	Rec Stat: n	Entrd: 940409	Used: 970507	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 94205754
035 @@ \$a 0025-50780
040 @@ \$a KR U/DA \$c KR U/RS
110 2@ \$a Zielony Balonik (Kraków, Polska ; kabaret ; 1905-1915).
472 @@ \$a Zielony Balonik (Cracovie, Pologne ; cabaret) [f]
510 2@ \$a Jama Michalikowa (Kraków, Polska ; kawiarnia).
670 @@ \$a Legenda i prawda Zielonego Balonika / T. Weiss. - Warszawa 1976
670 @@ \$a RAMEAU

⁸ Zgodnie z konwencją przyjętą w publikacjach cyklu *Formaty. Katalogi*, separator podpoła reprezentowany jest w przytoczonych przykładach znakiem graficznym \$, zaś znak spacji we wskaźnikach - znakiem @. W prezentacji ekranowej systemu VTLS, w polach 1XX, 4XX i 5XX rekordów hasel, na drugiej pozycji wskaźnika zamiast spacji występuje „0”.

- 680 @9 \$i Pierwszy polski kabaret artystyczno-literacki, działający w Krakowie w latach 1905-1915. Założycielami byli Edward Żeleński, S. Kuczborski, Jan August Kisielewski. Współautorem tekstów był Tadeusz Żeleński-Boy. Siedzibą kabaretu była Cukiernia Lwowska Jana Michalika, zwana później Jamą Michalikową
- 681 @@ \$i Przykład cytowany w rekordzie: \$a [...] w literaturze

Przykład 3

Local lvi: 1		Subdiv: n	Bib lvi: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 961007	Used: 961015	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj:	Series:	Ser num:	Head: aab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvi: o	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

- 010 s 96420122
- 035 @@ \$a 0174-34280
- 040 @@ \$a WR U/DZ \$c WR U/DZ \$d WR U/DZ
- 110 2@ \$a Dżem (zespół muzyczny).
- 410 2@ \$a Jam (grupa). \$w a
- 550 @@ \$a Grupy rockowe \$z Polska. \$w g
- 665 @9 \$a Polska grupa rockowa, założona w 1973 pod nazwą Jam. Zmiana nazwy w 1974 r.
- 670 @@ \$a Kp. Dżem ; ballada o [...] / Jan Skaradziński. - Konin, 1995.

Przykład 4

Local lvi: 4		Subdiv:	Bib lvi: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950327	Used: 970326	
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvi: o	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

- 010 s 95010417
- 035 @@ \$a 0049-92080
- 040 @@ \$a WR U/DZ \$c WA U/AP
- 150 @@ \$a Patologia molekularna.
- 360 @@ \$i określnik \$a -- aspekt molekularny \$i po nazwach chorób, narządów, układów wewnętrznych i części ciała oraz po nazwach procesów i stanów fizjologicznych badanych na poziomie molekularnym
- 360 @@ \$i połączenie określników \$a -- choroby -- aspekt molekularny \$i po nazwach narządów, układów wewnętrznych i części ciała oraz po właściwych nazwach pospolitych
- 360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrażenia: Patologia molekularna
- 472 @@ \$a Pathologie moleculaire [f]
- 472 @@ \$a Molecular pathology [a]
- 550 @@ \$a Choroby dziedziczne. \$w g
- 550 @@ \$a Fizjopatologia. \$w g
- 550 @@ \$a aspekt molekularny.
- 550 @@ \$a Choroby \$x aspekt molekularny.
- 670 @@ \$a RAMEAU
- 680 @9 \$i Stosuje się do prac ogólnych na temat patologii pochodzenia genetycznego. Do prac dotyczących szczegółowych zagadnień patologii molekularnej stosuje się właściwe hasła, np.: \$a Patologia molekularna u dzieci

Przykład 5

Local lvl: 5	Subdiv:	Bib lvl: y
ARN: 94013034	Entrd: 940304	Used: 940823
Type: z	Govt Agn:	Source: d
Roman	Series:	Head: bbb
Ref status:	Auth status: a	Ser num:
Enc lvl: n	Mod rec:	Name: n
		Rules:

Rec Stat: n
Geo subd:
Subj: f
Upd status: a
Auth/Ref: d

010 s 94013034
035 @@ \$a 0022-49580
040 @@ \$a WA U/KG \$c WA U/AP
150 @@ \$a encyklopedie.
360 @@ \$i określić \$a -- słowniki \$i po nazwach pospolitych, języków, organizacji i instytucji, dzieł literackich wprowadzonych pod tytułem, po nazwach ksiąg świętych oraz po nazwach geograficznych
450 @@ \$a słowniki encyklopedyczne.
472 @@ \$a encyclopedies [f]
472 @@ \$a encyclopedias [a]
550 @@ \$a słowniki.
550 @@ \$a Encyklopedie i słowniki.
667 @9 \$a Zbiór wiadomości z wielu lub jednej dziedziny wiedzy w alfabetycznym lub rzeczowym porządku haseł
670 @@ \$a RAMEAU
680 @9 \$i Określnik \$a -- encyklopedie \$i stosuje się po nazwach pospolitych, geograficznych, wydarzeń historycznych, po nazwach osobowych oraz grup etnicznych w odniesieniu do encyklopedii specjalnych

Przykład 6

Local lvl: 1	Subdiv: a	Bib lvl: y
ARN:	Entrd: 950512	Used: 960704
Type: z	Govt Agn:	Source: d
Roman:	Series:	Head: bab
Ref status:	Auth status: a	Ser num:
Enc lvl: o	Mod rec:	Name: n
		Rules:

Rec Stat: n
Geo subd:
Subj: f
Upd status: a
Auth/Ref: f

010 s 95010875
035 @@ \$a 0059-69680
040 @@ \$a *WA U/TG \$c WA U/BL \$d WA U/AS
150 @0 \$a Pisarki.
360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Pisarki
360 @@ \$i nazwy osobowe pisarek
360 @@ \$i nazwy poszczególnych grup pisarek
450 @0 \$a Literatki.
472 @0 \$a Femmes écrivains [f]
472 @0 \$a Women authors [a]
550 @0 \$a Artystki. \$w g
550 @0 \$a Pisarze. \$w g
550 @0 \$a Literatura.
550 @0 \$a Sztuka pisania.
550 @0 \$a Powieściopisarki. \$w h
667 @@ \$a Zasady stosowania jak w hasle Pisarze
670 @@ \$a RAMEAU
680 @9 \$i Jako określić \$a -- pisarki \$i stosuje się po nazwach literatur i gatunków literackich z przymiotnikiem od nazwy narodowości, np. \$a Literatura polska -- pisarki
681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Pisarze

Przykład 7

Local lvt: 5		Subdiv:	Bib lvt: y	
ARN: 94013033	Rec Stat: n	Entrd: 940304	Used: 960919	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bbb
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvt: n	Auth/Ref: d	Mod rec:	Rules:	

010 s 94013033
 035 @@ \$a 0022-49480
 040 @@ \$a WA U/KG \$c WA U/AP \$d WA U/TG
 150 @@ \$a słowniki.
 360 @@ \$i określniki typu: -- słowniki [przymiotnik od nazwy języka] po nazwach pospolitych oraz języków
 360 @@ \$i określnik \$a -- słowniki wielojęzyczne \$i w odniesieniu do słowników więcej niż dwujęzycznych, po nazwach języków oraz po właściwych nazwach pospolitych do wielojęzycznych słowników i z danej specjalności.
 360 @@ \$i określnik \$a -- słowniki, indeksy \$i po nazwach osobowych
 360 @@ \$i określnik \$a -- encyklopedie \$i po nazwach pospolitych i geograficznych, wydarzeń historycznych, po nazwach osobowych oraz grup etnicznych
 360 @@ \$i określnik \$a -- glosaria \$i po nazwach języków i grup języków w odniesieniu do leksykonów wybranego słownictwa, często podających znaczenie wyrazów.
 472 @@ \$a Dictionnaires [f]
 472 @@ \$a Dictionaries [a]
 550 @@ \$a encyklopedie.
 550 @@ \$a Encyklopedie i słowniki.
 550 @@ \$a Słownictwo.
 550 @@ \$a terminologia.
 550 @@ \$a glosaria. \$w h
 667 @@ \$a Szczegółowe zasady stosowania podaje Lista określników formy
 667 @9 \$a Uszeregowany wg przyjętych zasad zbiór wyrazów danego języka lub pewnej ich kategorii z wyjaśnieniem znaczeń
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$i Określnik formy \$a -- słowniki \$i stosuje się po nazwach pospolitych, języków, organizacji i instytucji, dzieł literackich wprowadzanych pod tytułem, po nazwach ksiąg świętych oraz po nazwach geograficznych

Przykład 8

Local lvt: 1		Subdiv:	Bib lvt: y	
ARN:	Stat: n	Entrd: 950323	Used: 970708	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvt: o	Auth/Ref: f	Mod rec:	Rules:	

010 s 95010488
 035 @@ \$a 0050-21180
 040 @@ \$a WR U/DZ \$c WA U/BZ \$d WA U/AS
 150 @@ \$a Metabolizm.
 360 @@ \$i określnik \$a -- aspekt molekularny \$i po nazwach chorób, narządów, układów wewnętrznych i części ciała oraz po nazwach procesów i stanów fizjologicznych badanych na poziomie molekularnym
 360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Metabolizm
 450 @@ \$a Anabolizm.
 450 @@ \$a Katabolizm.

450 @@ \$a Przemiana materii.
 472 @@ \$a Métabolisme [f]
 472 @@ \$a Metabolism [a]
 550 @@ \$a Biochemia. \$w g
 550 @@ \$a Biologia molekularna. \$w g
 550 @@ \$a Antymetabolity.
 550 @@ \$a aspekt molekularny.
 550 @@ \$a Metabolity.
 550 @@ \$a Rośliny \$x metabolizm.
 550 @@ \$a Zwierzęta \$x metabolizm.
 550 @@ \$a Anaerobioza. \$w h
 550 @@ \$a Bioenergetyka. \$w h
 550 @@ \$a Drobnoustroje \$x metabolizm. \$w h
 550 @@ \$a Enzymy \$x metabolizm. \$w h
 550 @@ \$a Lipidy \$x metabolizm. \$w h
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$i Stosuje się do prac dotyczących reakcji chemicznych cząsteczek posiadających aktywność biologiczną
 680 @9 \$i Jako określnik \$a -- metabolizm \$i stosuje się po nazwach narządów, układów wewnętrznych i części ciała oraz po hasle \$a Zwierzęta \$i, po nazwach zwierząt i grup zwierząt, po nazwach istot żywych, żyjących i wymarłych po hasle \$a Rośliny \$i oraz po nazwach roślin i grup roślin, w odniesieniu do prac dotyczących reakcji chemicznych zachodzących w narządach wewnętrznych i organizmach, np.: \$a Zboża -- metabolizm

Przykład 9

Local lvl: 1		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950703	Used: 960704	
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: o	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 95011215
 035 @@ \$a 0069-46280
 040 @@ \$a WR U/BB \$c WA U/BL
 150 @@ \$a Operacje chirurgiczne.
 450 @@ \$a Interwencje chirurgiczne.
 450 @@ \$a Zabiegi chirurgiczne.
 472 @@ \$a Opérations chirurgicales [f]
 472 @@ \$a Operations, Surgical [a]
 550 @@ \$a Chirurgia. \$w g
 550 @@ \$a Chirurgia operacyjna. \$w g
 550 @@ \$a Chirurgia \$x komplikacje.
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$i Stosuje się do prac ogólnych dotyczących leczenia operacyjnego: ryzyka, powikłań operacyjnych i pooperacyjnych, opieki pooperacyjnej, śmiertelności, itp. Do prac ogólnych na temat metod, sposobów i technik przeprowadzania zabiegów operacyjnych stosuje się hasło \$a Chirurgia operacyjna. \$i Do prac na temat metod aseptycznych w operacjach chirurgicznych stosuje się hasło \$a Chirurgia aseptyczna i antyseptyczna
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Chirurgia aseptyczna i antyseptyczna
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Chirurgia operacyjna

Przykład 10

Local lvl: 1		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950531	Used: 970722	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: f	Mod rec:	Rules:	

010 s 95010952

035 @@ \$a 0052-97580

040 @@ \$a *KR U/ZSS \$c WA U/BL

150 @@ \$a Biografie.

360 @@ \$i określnik \$a -- biografia \$i po nazwach osobowych

360 @@ \$i określnik \$a -- biobibliografia \$i po właściwych nazwach pospolitych i po nazwach geograficznych, np. \$a Muzyka -- biobibliografia, \$a Francja -- biobibliografia

360 @@ \$i połączenie określników \$a -- biografie -- anegdoty \$i po nazwach geograficznych

360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Biografie

360 @@ \$i hasła zawierające pochodne od wyrazu Biografie, np. \$a Filmy biograficzne

450 @@ \$a Historia życia.

450 @@ \$a Życiorys.

472 @@ \$a Biographies [f]

472 @@ \$a Biography [a]

550 @@ \$a Historia. \$w g

550 @@ \$a Prosopografia. \$w g

550 @@ \$a Anegdoty.

550 @@ \$a Autobiografie.

550 @@ \$a biobibliografia.

550 @@ \$a biografia.

550 @@ \$a Genealogia.

550 @@ \$a relacje osobiste.

550 @@ \$a Autografy. \$w h

550 @@ \$a Epitafia (sztuka) \$w h

550 @@ \$a Heraldyka. \$w h

550 @@ \$a Portret literacki. \$w h

670 @@ \$a RAMEAU

680 @9 \$i Stosuje się do zbiorów biografii.

680 @9 \$i Jako określnik \$a -- biografie \$i stosuje się po nazwach geograficznych, po nazwach wojen, instytucji i organizacji, po nazwach kategorii osób, grup pisarzy, po etnonimach i tytułach ksiąg świętych. Gdy trzeba określić lokalizację w czasie i miejscu, stosuje się dwa hasła, np. \$a Artyści -- Francja -- biografie \$i oraz \$a Artyści -- Francja -- historia -- 1900-1945. \$i Jedynie dla grup pisarzy, hasła z przymiotnikiem od nazwy narodowości mogą być łączone z określnikiem \$a -- biografie \$i np. \$a Pisarze francuscy -- 18 w. -- biografie

680 @9 \$i Jako określnik \$a -- biografie \$i stosuje się też po nazwach dziedzin grupujących liczne profesje, np. \$a Sztuka -- biografie \$i oraz po nazwach zwierząt

681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a relacje osobiste

Przykład 11

Local lvl: 1		Subdiv	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950512	Used: 961129	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 95010876
 035 @@ \$a 0059-69180
 040 @@ \$a WA U/TG \$c WA U/BL
 150 @@ \$a Pisarze.
 360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Pisarze
 360 @@ \$i nazwy osobowe pisarzy
 360 @@ \$i nazwy poszczególnych grup pisarzy, np. \$a Dramaturdzy
 450 @@ \$a Literaci.
 472 @@ \$a Ecrivains [f]
 472 @@ \$a Authors [a]
 550 @@ \$a Artyści. \$w g
 550 @@ \$a Literatura.
 550 @@ \$a Sztuka pisanja.
 550 @@ \$a Dramaturdzy. \$w h
 550 @@ \$a Dzieci piszące. \$w h
 550 @@ \$a Dziennikarze. \$w h
 550 @@ \$a Impresjoniści. \$w h
 550 @@ \$a Pisarki. \$w h
 550 @@ \$a Pisarze należący do mniejszości. \$w h
 550 @@ \$a Powieściopisarze. \$w h
 550 @@ \$a Prawo autorskie. \$w h
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$i Stosuje się do prac ogólnych dotyczących życia osobistego twórców literackich w ogólności, zarówno mężczyzn jak i kobiet, lub tylko mężczyzn. W odniesieniu do prac dotyczących tylko kobiet-pisarek stosuje się hasło \$a Pisarki. \$i Po hasłach \$a Pisarze/Pisarki \$i oraz po hasłach oznaczających grupy pisarzy nie stosuje się określników geograficznych. Narodowość pisarzy wyraża się dodaniem przymiotnika od nazwy narodowości

Przykład 12

Local lvl: 1		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950703	Used: 960704	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 95011191
 035 @@ \$a 0069-38880
 040 @@ \$a WR U/BB \$c WA U/BL
 150 @@ \$a Chirurgia operacyjna.
 360 @@ \$i określnik \$a -- chirurgia \$i po nazwach chorób, narządów, układów wewnętrznych i części ciała
 360 @@ \$i nazwy poszczególnych operacji, np. \$a Amputacja <--OG>
 472 @@ \$a Chirurgie operateire [f]
 472 @@ \$a Surgery, Operative [a]
 550 @@ \$a Amputacja. \$w h
 550 @@ \$a Chirurgia \$x komplikacje. \$w h

550 @@ \$a Chirurgia \$x techniki. \$w h
 550 @@ \$a Operacje chirurgiczne. \$w h
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 e9 \$i Stosuje się do prac ogólnych na temat metod, sposobów i technik przeprowadzania zabiegów operacyjnych.
 680 e9 \$a Do prac ogólnych dotyczących leczenia operacyjnego, ryzyka powikłań operacyjnych i pooperacyjnych, opieki pooperacyjnej, śmiertelności itp. stosuje się hasło \$a Operacje chirurgiczne.
 680 e9 \$i Do prac na temat metod aseptycznych w operacjach chirurgicznych stosuje się hasło \$a Chirurgia aseptyczna i antyseptyczna.
 681 @@ \$i Przykład cytowany w rekordzie: \$a Chirurgia <--OG>
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Chirurgia aseptyczna i antyseptyczna
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Operacje chirurgiczne <--OG>

Przykład 13

Local lvl: 1		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950329	Used: 970708	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 95010548
 035 @@ \$a 0048-02880
 040 @@ \$a KR 93/MK \$c WA U/BL
 150 @@ \$a Metale.
 360 @@ \$i nazwy poszczególnych metali i grup metali, np. \$a Miedź
 360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Metale, np. \$a Metale przejściowe ; Metaloterapia
 360 @@ \$i hasła składające się w części z wyrazu Metale, np. \$a Alergia na metale
 360 @@ \$i określnik \$a -- skutki oddziaływania metali \$i po nazwach narządów, układów wewnętrznych i części ciała
 360 @@ \$i określnik \$a -- zawartość metali <--OG> \$i po nazwach chemikaliów i grup produktów chemicznych, materiałów i grup materiałów w tym gleb, żywności, grup żywności, po temacie \$a Zwierzęta <--OG> \$i oraz po nazwach zwierząt i grup zwierząt, po temacie \$a Rośliny <--OG> \$i oraz po nazwach roślin i grup roślin.
 472 @@ \$a Métaux [f]
 472 @@ \$a Metals [a]
 550 @@ \$a Chemia nieorganiczna. \$w g
 550 @@ \$a Pierwiastki chemiczne. \$w g
 550 @@ \$a Rudy. \$w g
 550 @@ \$a Metalurgia.
 550 @@ \$a skutki oddziaływania metali.
 550 @@ \$a zawartość metali.
 550 @@ \$a Jony metali. \$w h
 550 @@ \$a Kompozyty metaliczne. \$w h
 550 @@ \$a Metalizacja. \$w h
 550 @@ \$a Metalografia. \$w h
 550 @@ \$a Powłoka metalowa. \$w h
 550 @@ \$a Stopy. \$w h
 550 @@ \$a Teoria swobodnych elektronów w metalach. \$w h
 550 @@ \$a Tlenki metali. \$w h
 670 @@ \$a RAMEAU

Przykład 14

Local lvi: 1		Subdiv:	Bib lvi: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950512	Used: 970417	
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bbb
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvi: n	Auth/Ref: b	Mod rec:	Rules:	

010 s 95010877
 035 @@ \$a 0060-07280
 040 @@ \$a *WA U/TG \$c WA U/BL
 150 @@ \$a Pisarze [przymiotnik od nazwy narodowości]
 260 @@ \$i hasła typu Pisarze [przymiotnik od nazwy narodowości] <+OG> lub Pisarki [przymiotnik od nazwy narodowości] <+OG> w odniesieniu do prac przedstawiających pisarzy/pisarki w aspekcie biograficznym i osobistym, nie literackim, np. \$a Pisarze francuscy <+OG>. \$i Do prac omawiających życie pisarzy w aspekcie literacko-biograficznym stosuje się hasło właściwe dla danej literatury z określnikiem \$a -- biobibliografia \$i lub \$a -- historia i krytyka, \$i np. \$a Literatura polska -- biobibliografia. \$i Po hasłach typu Pisarze/Pisarki [przymiotnik od nazwy narodowości] <+OG> określniki chronologiczne stosuje się bezpośrednio, bez określnika \$a -- historia. \$i W celu wskazania miejsc pobytu pisarzy/pisarek dodaje się określniki geograficzne, w tym określnik \$a -- za granicą.
 472 @@ \$a Ecrivains [adjectif de nationalité] [f]
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @@ \$a Szczegółowe zasady stosowania podaje Lista określników dla grup pisarzy

Przykład 15

Local lvi: 5		Subdiv:	Bib lvi: y	
ARN: 94205619	Rec Stat: n	Entrd: 940317	Used: 970620	
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvi: n	Auth/Ref: f	Mod rec:	Rules:	

010 s 94205619
 035 @@ \$a 0025-06580
 040 @@ \$aKR U/ACh \$c KR U/ACh \$d WA U/AP
 150 @@ \$a Dzieci.
 360 @@ \$i połączenie określników \$a -- postacie -- dzieci \$i po nazwach osobowych
 360 @@ \$i hasła składające się w części z wyrazów: "i dziecko", i "dzieci", np.: \$a Matka i dziecko, Rodzice i dzieci.
 360 @@ \$i określnik \$a -- dzieciństwo i młodość \$i po nazwach osobowych
 360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Dzieci
 360 @@ \$i hasła zawierające wyrażenie "u dzieci", np. \$a Rak (choroba) u dzieci
 450 @@ \$a Wiek dziecięcy.
 472 @@ \$a Enfants [f]
 472 @@ \$a Children [a]
 550 @@ \$a Etapy życia człowieka. \$w g
 550 @@ \$a Grupy wiekowe. \$w g
 550 @@ \$a Młodzież. \$w g
 550 @@ \$a Rodzina. \$w g
 550 @@ \$a dzieciństwo i młodość.
 550 @@ \$a Niemowlęta.
 550 @@ \$a Chłopcy. \$w h
 550 @@ \$a Duszpasterstwo dzieci. \$w h
 550 @@ \$a Dziewczynki. \$w h
 550 @@ \$a Komputery i dzieci. \$w h

550 @@ \$a Wychowanie dzieci. \$w h
 550 @@ \$a Wychowanie w rodzinie. \$w h
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$i Jako określnik \$a -- dzieci <--OG> \$i stosuje się po nazwach wojen

Przykład 16

Local lvl: 1		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950512	Used: 970404	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: z	Series:	Ser num:	Head: bbb
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: b	Mod rec:	Rules:	

010 s 95010862
 035 @@ \$a 0060-05480
 040 @@ \$a KR U/GZ \$c WA U/BL
 150 @@ \$a kuchnia [(nazwa produktu)]
 260 @@ \$i hasła typu: Kuchnia [(nazwa produktu)], w których w formie dopowiedzenia podaje się nazwy produktów i grup produktów: mięs, ryb, warzyw, owoców, napojów, przypraw itp., z których sporządza się potrawy lub które stosuje się przy sporządzaniu potraw, np. \$a Kuchnia (warzywa) \$i lub \$a Kuchnia (ryż)
 670 @@ \$a KABA
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie \$a Kuchnia
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie \$a -- przepisy

Przykład 17

Local lvl: 1		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950512	Used: 950529	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bbb
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: b	Mod rec:	Rules:	

010 s 95010858
 035 @@ \$a 0060-04980
 040 @@ \$a WA U/KG \$c WA U/BL
 150 @@ \$a humor [przymiotnik od nazwy narodowości lub języka]
 260 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Humor z przymiotnikiem od nazwy narodowości lub języka. Konstrukcje takie stosuje się wyłącznie dla zbiorów tekstów humorystycznych. Do prac dotyczących humoru jako gatunku literackiego stosuje się hasło zaczynające się od wyrazu Humor z określnikiem \$a -- historia i krytyka
 472 @@ \$a Humour [adjectif de nationalité ou de langue]
 670 @@ \$a RAMEAU

Przykład 18

Local lvl: 5		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN: 94114900	Rec Stat: n	Entrd: 940301	Used: 961217	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source:
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bbb
Ref status :	Upd status:	Auth status:	Name:	
Enc lvl: o	Auth/Ref: b	Mod rec:	Rules:	

010 s 94114900
 035 @@ \$a 0024-91180

040 @@ \$a GD U/US \$c GD U/GJ
 150 @@ \$a [...] w literaturze.
 260 @@ \$i hasła typu: [przedmiot] w literaturze. Przedmiot może być wyrażony nazwą pospolitą, geograficzną, osobową, w tym pisarzy, kategorii osób, instytucji i organizacji, np. \$a Miasta w literaturze; Madryt (Hiszpania) w literaturze; Dzieci w literaturze; Hugo, Victor (1802-1885) w literaturze; Zielony Balonik (Kraków, Polska; kabaret; 1905-1915) w literaturze. \$i Hasła tego typu stosuje się w odniesieniu do prac na temat utworów literackich, których dany przedmiot, osoba, nazwa geograficzna jest tematem. Określniki typu: -- literatura i wojna; -- literatura i rewolucja stosuje się po nazwach wojen, rewolucji tp. w odniesieniu do prac na temat życia literackiego w czasie wojny/rewolucji i studiów krytycznych na temat obrazu tej wojny/rewolucji w literaturze.
 450 @@ \$a [...] w powieści, w teatrze, w poezji.
 472 @@ \$a [...] dans la littérature [f]
 472 @@ \$a [...] in literature [a]
 667 @@ \$a Wyrażenia typu: [przedmiot] w literaturze oraz sam przedmiot muszą być obowiązkowo wprowadzone na listę wzorcową
 670 @@ \$a RAMEAU
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Powieść

Przykład 19

Local lvl: 1	Subdiv: a	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 941126	Used: 941201
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:	Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n
Enc lvl: n	Auth/Ref: d	Mod rec:	Rules:

010 s 94013695
 035 @@ \$a 0039-82680
 040 @@ \$a KR U/ZSS \$c WA U/RB
 150 @@ \$a historia \$y 600-1500 (średniowiecze)
 472 @@ \$a Histoire \$y 600-1500 (Moyen age) [f]
 472 @@ \$a History \$y 600-1500 (Middle ages) [a]
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$i Połączenie określnika \$a -- historia \$i z określnikiem chronologicznym \$a -- 600-1500 (średniowiecze) \$i stosuje się po nazwach wyznań religii chrześcijańskiej

Przykład 20

Local lvl: 1	Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 951121	Used: 951206
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:	Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n
Enc lvl: n	Auth/Ref: d	Mod rec:	Rules:

010 s 95011994
 035 @@ \$a 0088-52280
 040 @@ \$a WA U/KS \$c WA U/EP
 150 @@ \$a historia \$y do 1500.
 472 @@ \$a Histoire \$y jusqu'a 1500 [f]
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$i Połączenie określnika \$a -- historia \$i z określnikiem swobodnym \$a -- do 1500 \$i stosuje się po nazwach pospolitych i geograficznych, jeżeli w kartotece wzorcowej nie ma zakazu stosowania określnika \$a -- historia. \$i Szczegółowe zasady stosowania określnika podaje Kartoteka wzorcową języka KABA w aneksie D.Historia. Jeżeli istnieje

zakaz stosowania określnika \$a -- historia \$i stosuje się określnik chronologiczny swobodny \$a -- do 1500.

Przykład 21

Local lvl: 1		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 951121	Used: 951206	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bbb
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: d	Mod rec:	Rules:	

010 s 95012001
 035 @@ \$a 0088-52980
 040 @@ \$a WA U/KS \$c WA U/EP
 150 @@ \$a historia \$y 1945-1990.
 472 @@ \$a Histoire \$y 1945-1990 [f]
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$i Połączenie określnika \$a -- historia \$i z określnikiem swobodnym \$a -- 1945-1990 \$i stosuje się po nazwach pospolitych i geograficznych, jeżeli w kartotece wzorcowej nie ma zakazu stosowania określnika \$a -- historia. \$i Szczegółowe zasady stosowania określnika podaje Kartoteka Wzorcowa języka KABA w aneksie D.Historia. Jeżeli istnieje zakaz stosowania określnika \$a -- historia, \$i stosuje się określnik chronologiczny swobodny \$a -- 1945-1990.

Przykład 22

Local lvl: 1		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950703	Used: 970722	
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: o	Auth/Ref: f	Mod rec:	Rules:	

010 s 95011195
 035 @@ \$a 0066-89280
 040 @@ \$a *WR U/DZ \$c WA U/BL
 150 @@ \$a Diagnostyka.
 360 @@ \$i określnik \$a -- diagnostyka \$i po określniku \$a -- choroby \$i oraz po nazwach chorób i grup chorób
 360 @@ \$i określnik \$a -- wykrywanie \$i po nazwach chorób
 360 @@ \$i określnik \$a zapobieganie \$i po określniku \$a -- choroby \$i oraz po nazwach poszczególnych chorób, grup chorób i stanów patologicznych
 360 @@ \$i określnik \$a -- zastosowanie w diagnostyce \$i po nazwach zjawisk fizycznych i chemicznych, chemikaliów, itp. wykorzystywanych w diagnozowaniu chorób
 360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Diagnostyka
 360 @@ \$i hasła składające się w części z wyrazu Diagnostyka, np.: \$a Elektrodiagnostyka
 450 @@ \$a Choroby \$x diagnostyka.
 450 @@ \$a Diagnostyka medyczna.
 450 @@ \$a Rozpoznawanie choroby.
 472 @@ \$a Diagnostic [f]
 472 @@ \$a Diagnosis [a]
 550 @@ \$a wykrywanie.
 550 @@ \$a zapobieganie.
 550 @@ \$a zastosowanie w diagnostyce.
 550 @@ \$a Choroby psychiczne \$x diagnostyka. \$w h
 550 @@ \$a Elektrodiagnostyka. \$w h

670 @@ \$a RAMEAU
 680 e9 \$i Stosuje się do prac ogólnych na temat diagnostyki w medycynie. Do prac o poszczególnych diagnostykach stosuje się właściwe hasła, np. \$a Diagnostyka biologiczna

Przykład 23

Local lvl: 1	Subdiv:	Bib lvl: y
ARN:	Entrd: 961217	Used: 970527
Type: z	Govt Agn:	Source: d
Roman:	Series:	Head: bab
Ref status:	Auth status: a	Name: n
Enc lvl: o	Mod rec:	Rules:

010 s 96038594
 035 @@ \$a 0203-83980
 040 @@ \$a WR U/DZ \$c WA U/EP
 150 @@ \$a Kości.
 360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Kość/ci, np.: \$a Kości
 twarzy
 360 @@ \$i nazwy kości lub grup kości, z których składa się szkielet
 kręgowców
 450 @@ \$a Kostny układ.
 450 @@ \$a Kościec.
 450 @@ \$a Układ kostny.
 472 @@ \$a Os [f]
 472 @@ \$a Bone [a]
 472 @@ \$a Bones [a]
 550 @@ \$a Szkielet. \$w g
 550 @@ \$a Stawy (anatomia)
 550 @@ \$a Czaszka. \$w h
 550 @@ \$a Tkanka kostna. \$w h
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 e9 \$i Stosuje się do prac ogólnych na temat układu kostnego człowieka, jak również do prac porównawczych i badań nad układem kostnym pozostałych kręgowców
 680 e9 \$i Do prac dotyczących struktury, morfologii porównawczej itp szkieletów kręgowców stosuje się hasło: \$a Szkielet
 680 e9 \$i Do prac dotyczących badań szczątków kopalnych stosuje się odpowiednie hasła, np.: \$a Antropometria; Zwierzęta kopalne
 680 e9 \$i Do prac na temat szkieletu człowieka stosuje się hasło: \$a Szkielet ludzki
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Szkielet
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Szkielet ludzki

Przykład 24

Local lvl: 1	Subdiv:	Bib lvl: y
ARN:	Entrd: 960709	Used: 970329
Type: z	Govt Agn:	Source: d
Roman:	Series:	Head: bab
Ref status:	Auth status: a	Name: n
Enc lvl: o	Mod rec:	Rules:

010 s 96012331
 035 @@ \$a 0145-88780
 040 @@ \$a KR 93/MP \$c WA U/ZJ
 150 @@ \$a Radiografia.
 360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Radiografia

450 @@ \$a Rentgenografia.
 472 @@ \$a Radiographie [f]
 472 @@ \$a Radiography [a]
 550 @@ \$a Fotografia \$x zastosowania naukowe. \$w g
 550 @@ \$a obrazowanie. \$w g
 550 @@ \$a Rentgenodiagnostyka.
 550 @@ \$a Autoradiografia. \$w h
 667 e9 \$a Radiografia - fotograficzna metoda badania wewnętrznej struktury obiektu za pomocą \$a promieniowania jonizującego.
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 e9 \$i Stosuje się do prac ogólnych na temat radiografii
 680 e9 \$i Jako określnik \$a -- radiografia <--OG> \$i stosuje się po hasłach z zakresu medycyny, po nazwach narządów i części ciała ludzkiego, chorób i grup chorób, roślin i grup roślin, materiałów i grup materiałów oraz po odpowiednich przedmiotach
 680 e9 \$i Do prac na temat podstaw fizycznych radiografii medycznej stosuje się hasło \$a Radiografia medyczna
 680 e9 \$i Do prac na temat zastosowania promieniowania rentgenowskiego w diagnostyce stosuje się hasło \$a Rentgenodiagnostyka
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Radiografia medyczna <--OG>
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Rentgenodiagnostyka
 681 @@ \$i Użyto w rekordzie: \$a Radiografia przemysłowa <--OG>

Przykład 25

Local lvl: 1		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950328	Used: 970523	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 95010587
 035 @@ \$a 0050-45380
 040 @@ \$a *GD UJ \$c WA U/ZJ
 150 @@ \$a Handel międzynarodowy.
 360 @@ \$i określnik \$a -- handel zagraniczny \$i po nazwach geograficznych, jeżeli trzeba połączony z określnikiem geograficznym wyrażonym nazwą kraju, miasta itp., z którym prowadzona jest wymiana handlowa
 450 @@ \$a Handel światowy.
 450 @@ \$a Handel zagraniczny międzynarodowy.
 450 @@ \$a Międzynarodowy handel zagraniczny.
 472 @@ \$a Commerce international [f]
 472 @@ \$a International trade [a]
 550 @@ \$a Drogi handlowe. \$w g
 550 @@ \$a Międzynarodowe stosunki gospodarcze. \$w g
 550 @@ \$a handel zagraniczny.
 550 @@ \$a Eksport. \$w h
 550 @@ \$a Import. \$w h
 550 @@ \$a Incoterms. \$w h
 550 @@ \$a Język handlu i biznesu. \$w h
 550 @@ \$a Konkurencja międzynarodowa. \$w h
 550 @@ \$a Prawo handlowe (prawo międzynarodowe) \$w h
 550 @@ \$a Protekcjonizm. \$w h
 550 @@ \$a Sprzedaż międzynarodowa. \$w h
 550 @@ \$a Taryfa celna. \$w h
 550 @@ \$a Typowa klasyfikacja handlu międzynarodowego. \$w h
 550 @@ \$a Wolny handel. \$w h

550 @@ \$a Umowy wyłączności. \$w h
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$a Stosuje się do prac ogólnych na temat handlu międzynarodowego. Do prac na temat \$a handlu zagranicznego danego kraju, miasta itp. stosuje się hasło typu: [nazwa kraju, \$a miasta itp.] – handel zagraniczny <--OG>

Przykład 26

Local lvl: 1	Subdiv:	Bib lvl: y
ARN:	Entrd: 950328	Used: 960228
Type: z	Govt Agn:	Source: d
Roman:	Series:	Head: bbb
Ref status:	Auth status: a	Name: n
Enc lvl: o	Mod rec:	Rules:

010 s 95010588
 035 @@ \$a 0050-44280
 040 @@ \$a *GD U/GJ \$c WA U/ZJ
 150 @@ \$a handel zagraniczny.
 472 @@ \$a Commerce extérieur [f]
 550 @@ \$a Handel.
 550 @@ \$a Handel międzynarodowy.
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$i Określnik \$a handel zagraniczny \$i stosuje się po nazwach geograficznych do prac na temat handlu zagranicznego danego kraju, miasta itp., np.: Francja – handel zagraniczny. Jeżeli istnieje potrzeba określenia kraju, miasta itp., z którym prowadzona jest wymiana handlowa, dodaje się określnik geograficzny i tworzy się drugie hasło, np.: Francja -- handel zagraniczny -- Japonia i Japonia -- handel zagraniczny -- Francja
 681 @@ \$a Użyto w rekordzie: Handel międzynarodowy

Przykład 27

Local lvl: 1	Subdiv:	Bib lvl: y
ARN:	Entrd: 960509	Used: 961212
Type: z	Govt Agn:	Source: d
Roman:	Series:	Head: bab
Ref status:	Auth status: a	Name: n
Enc lvl: n	Mod rec:	Rules:

010 s 96011068
 035 @@ \$a 0122-79180
 040 @@ \$a GD U/GJ \$c WA U/EP
 150 @@ \$a Wyspy.
 360 @@ \$i hasła zaczynające się od wyrazu Wyspy
 450 @@ \$a Kraje wyspiarskie.
 450 @@ \$a Społeczeństwa wyspiarskie.
 450 @@ \$a Wyspa.
 450 @@ \$a Wysepki.
 472 @@ \$a Iles [f]
 472 @@ \$a Islands [a]
 550 @@ \$a Rzeźba terenu. \$w g
 550 @@ \$a Archipelagi.
 550 @@ \$a Łuki wyspowe. \$w h
 550 @@ \$a Rify koralowe. \$w h
 670 @@ \$a RAMEAU
 680 @9 \$i Stosuje się z określnikiem geograficznym do prac na temat wysp należących do jednego państwa, prowincji, itp., np. \$a Wyspy -- Grecja

680 @9 \$i Do prac na temat wysp jednego morza, oceanu, rzeki, itp. stosuje się hasło typu:
 [nazwa geograficzna z zachowaniem odpowiedniego przypadku gramatycznego],
 Wyspy np.: \$a Pacyfiku, Wyspy

Przykład 28

Local lvl: 4		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 960708	Used: 960726	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:		Source: d
Roman:	Subj: f	Series:	Ser num:	Head: bab
Ref status:	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: f	Mod rec:	Rules:	

010 s 96012450
 035 @@ \$a 0145-32480
 040 @@ \$a GD U/GJ lc WA U/ks
 150 @@ \$a Sycylia (Włochy ; wyspa)
 451 @@ \$a Królestwo Sycylii.
 451 @@ \$a Sicilia (Włochy)
 451 @@ \$a Sycylia.
 451 @@ \$a Sycylia (wyspa)
 451 @@ \$a Trinacrie.
 472 @@ \$a Sicile (Italie) [f]
 472 @@ \$a Sicily (Italy) [a]
 550 @@ \$a Wyspy \$z Włochy. \$w g
 551 @@ \$a Śródziemnego Morza, Wyspy. \$w g
 551 @@ \$a Włochy. \$w g
 551 @@ \$a Włochy Południowe. \$w g
 670 @@ \$a RAMEAU
 670 @@ \$a WGP

5 PRZYKŁADY CHARAKTERYSTYK WYSZUKIWAWCZYCH DOKUMENTÓW

PRZYKŁAD 1

Hartl Michael, Hartl Renate : *Chore dziecko*. Warszawa 1995

Książka poświęcona jest problematyce chorób dziecięcych. Opracowanie ma charakter popularny i formę poradnika. Analiza tekstu pozwala na stwierdzenie, że występują tutaj dwa przedmioty równorzędne, które przedstawiono w sposób wyczerpujący: choroby dziecięce oraz pielęgnacja dzieci chorych.

W słownictwie języka KABA nie ma i nie przewiduje się możliwości utworzenia haseł typu: *Choroby* [przymiotnik od nazwy kategorii osób]; *Pielęgnacja* [nazwa kategorii osób]. Istnieją natomiast określniki, które umożliwiają utworzenie z właściwymi tematami haseł przedmiotowych o poszukiwanym znaczeniu. Hasło wzorcowe *Choroby* może być także stosowane w funkcji określnika; określnik -- *choroby* można stosować m.in. po nazwach kategorii osób. Określnik -- *pielęgnacja* stosuje się po nazwach kategorii osób wymagających pielęgnacji. Charakterystyczną dla publikacji formę piśmienniczą można zaznaczyć, dodając po nazwie czynności/działalności określnik -- *poradniki*.

Proponujemy dla tej książki dwa hasła przedmiotowe rozwinięte:

Dzieci -- choroby

Dzieci chore -- pielęgnacja -- poradniki

PRZYKŁAD 2

Sedlaček Vladimir : *Non-ferrous metals and alloys*. Amsterdam 1986

W treści książki znajdujemy trzy przedmioty równorzędne: metale nieżelazne, metalurgię metali nieżelaznych i stopy metali nieżelaznych. Język KABA przewiduje stosowanie określnika -- *metalurgia* po nazwach metali i grup metali.

Proponujemy trzy hasła przedmiotowe. Temat *Metale nieżelazne* wystąpi dwukrotnie: raz samodzielnie i drugi raz z określnikiem -- *metalurgia*.

Metale nieżelazne

Metale nieżelazne -- metalurgia

Stopy metali nieżelaznych

PRZYKŁAD 3

Pyrometallurgy of copper. Ed. C. Diaz. New York 1991.

Jest to zbiór materiałów z konferencji poświęconej pirometalurgii miedzi oraz zagadnieniom ogólnym produkcji miedzi i handlu miedzią.

Analogicznie do zasad stosowania określnika -- *metalurgia* stosuje się w języku KABA określnik -- *pirometalurgia*. Język KABA przewiduje stosowanie określnika -- *produkcja i handel* po nazwach wszelkiego typu produktów i materiałów, w odniesieniu do prac na temat ich produkcji i sprzedaży. Określnik formy -- *konferencje* służy wskazaniu formy prezentacji przedmiotu.

Proponujemy dwa hasła przedmiotowe:

Miedź -- pirometalurgia -- konferencje

Miedź -- produkcja i handel -- konferencje

PRZYKŁAD 4

Azja: encyklopedia geografii świata. Warszawa 1995

Książka jest encyklopedią geografii Azji. Prezentuje w układzie alfabetycznym jednostki geograficzne tego kontynentu (fizjograficzne, geopolityczne itp.), podając ich krótki opis encyklopedyczny. Opis zawiera przede wszystkim informacje z zakresu geografii i historii.

Język KABA przewiduje stosowanie określnika -- *geografia* po nazwach kontynentów, krajów i innych obszarów geograficznych w odniesieniu do ich opisów geograficznych. Określnik formy -- *encyklopedie* wskazuje na formę piśmienniczą.

Proponujemy jedno hasło przedmiotowe rozwinięte:

Azja -- geografia -- encyklopedie

PRZYKŁAD 5

Mohr Kurt: *Geologie und Minerallagerstätten des Harzes*. Stuttgart 1993

Autor prezentuje zasoby złóż mineralnych w górach Harz i równocześnie omawia w sposób wyczerpujący badania geologiczne prowadzone na tym obszarze.

Język KABA nie przewiduje stosowania hasła wzorcowego *Złóża mineralne* w funkcji określnika. Hasło to może być jednak uzupełnione określnikiem geograficznym. Opis stanu badań geologicznych na danym terenie wyrażamy konstrukcją: *Geologia* [-- określnik geograficzny]. Pasma górskie położone na terenie jednego kraju w określniku opisane zostanie pośrednio, poprzedzone bowiem być musi określnikiem wyrażającym nazwę tego kraju.

Proponujemy dwa hasła przedmiotowe rozwinięte:

Złóża mineralne -- Niemcy -- Harz (góry)

Geologia -- Niemcy -- Harz (góry)

PRZYKŁAD 6

Jak zakładać małą firmę. Poznań 1994

Książka ma formę poradnika. Przedstawia praktyczne porady prawne i finansowe

dla osób startujących w biznesie i otwierających małe przedsiębiorstwa.

Proponujemy dwa hasła przedmiotowe rozwinięte z powtarzającym się określnikiem -- *poradniki*, który stosuje się w odniesieniu do publikacji tego typu. Hasło *Małe i średnie przedsiębiorstwa* ma formę nietypową dla języka KABA, w którym preferowany jest szyk wyrażenia porzeczownikowy. Od zasady tej odstępuje się jedynie wtedy, gdy szyk naturalny wyrażenia jest szykiem przedrzeczownikowym. Forma „Małe i średnie przedsiębiorstwa” jest przyjęta w słownictwie fachowym, dlatego ją zachowano.

Biznes -- poradniki

Małe i średnie przedsiębiorstwa -- poradniki

PRZYKŁAD 7

Leksykon ochrony środowiska ze słownikiem. Gdańsk 1995

Jest to słownik encyklopedyczny ochrony środowiska, uzupełniony słownikiem terminologicznym polsko-niemiecko-angielskim.

Język KABA przewiduje stosowanie określnika -- *ochrona* po nazwach wszelkich przedmiotów (w tym obiektów przyrody) wymagających ochrony. Zagadnienie ochrony środowiska wyraża się hasłem: *Środowisko -- ochrona*. Formę polskojęzycznego słownika encyklopedycznego określa się w języku KABA określnikiem

-- *encyklopedie*; formę słowników więcej niż dwujęzycznych - określnikiem -- *słowniki wielojęzyczne*.

Dla tej książki tworzymy dwa hasła przedmiotowe rozwinięte, ponieważ w hasło przedmiotowym może wystąpić tylko jeden określnik formy.

Środowisko -- ochrona -- encyklopedie

Środowisko -- ochrona -- słowniki wielojęzyczne

PRZYKŁAD 8

Przyroda województwa gorzowskiego. Gorzów Wielkopolski 1994

Książka prezentuje zasoby przyrody na terenie województwa gorzowskiego, wyróżniając w nim świat zwierzęcy i świat roślin. Celem publikacji jest edukacja o środowisku przyrodniczym i jego ochronie.

Proponujemy trzy hasła przedmiotowe rozwinięte. W każdym z nich występuje ten sam określnik geograficzny. Zgodnie z przyjętą metodą, nazwę województwa poprzedza określnik wyrażony nazwą kraju.

Środowisko -- ochrona -- Polska -- Gorzów Wielkopolski (województwo)

Rośliny -- Polska -- Gorzów Wielkopolski (województwo)

Zwierzęta -- Polska -- Gorzów Wielkopolski (województwo)

PRZYKŁAD 9

Burakowski Tadeusz, Wierzchoń Tadeusz: *Inżynieria powierzchni metali*

Książka dotyczy fizyki powierzchni metali oraz technologii wytwarzania warstw powierzchniowych.

Język KABA przewiduje stosowanie określnika -- *powierzchnie* po nazwach właściwych materiałów, w tym chemikaliów, do prac z zakresu problematyki ich powierzchni. Hasło: *Powierzchnie (technologia)* stosuje się w odniesieniu do prac poświęconych technologii powierzchni i wytwarzania warstw powierzchniowych.

Proponujemy dla tej książki dwa hasła przedmiotowe:

Metale – powierzchnie

Powierzchnie (technologia)

PRZYKŁAD 10

Custine Adolphe de: *Rosja w roku 1839*. Warszawa 1995

Książka jest obszerną relacją francuskiego podróżnika A. de Custine z podróży do Rosji odbytej w 1839 roku. Autor, w sposób niezwykle szczegółowy, opisuje Rosję tamtych czasów; przedstawia panujące tam stosunki i obyczaje, relacjonuje wydarzenia które obserwował. Analiza tekstu pozwala na stwierdzenie, że występują tutaj trzy przedmioty równorzędne: opis podróży do Rosji w 1839 roku, obyczaje i zwyczaje panujące w Rosji w tym czasie oraz historia Rosji w czasach panowania cara Mikołaja I.

W języku KABA opisy podróży, bez względu na osobę autora, otrzymują hasła przedmiotowe o konstrukcji: [nazwa geograficzna] -- *opisy i relacje z podróży* -- [określnik chronologiczny swobodny]. Do opisów obyczajów i zwyczajów panujących na danym obszarze stosuje się hasła przedmiotowe typu: [nazwa geograficzna] -- *obyczaje i zwyczaje* -- [określnik chronologiczny związany], lub jeśli brakuje odpowiedniego - [określnik swobodny]. Określnik chronologiczny po określniku -- *obyczaje i zwyczaje* stosuje się bezpośrednio, nie poprzedzając go określnikiem -- *historia*. Do historii krajów stosuje się hasła o konstrukcji: [nazwa geograficzna kraju] -- *historia* -- [określnik chronologiczny związany]. Jeżeli przedmiotem opisu jest okres historyczny wykraczający poza jeden przedział określony określnikiem chronologicznym związanym, można zastosować odpowiednio kilka haseł tego typu z kolejnymi określnikami chronologicznymi związanymi lub dla dłuższego okresu zastosować określnik chronologiczny swobodny.

Proponujemy trzy hasła przedmiotowe rozwinięte:

Rosja -- opisy i relacje z podróży -- 19 w.

Rosja -- obyczaje i zwyczaje -- 19 w.

Rosja -- historia -- 1825-1855 (Mikołaj I)

PRZYKŁAD 11

Encyklopedia romantyzmu. Warszawa 1992

Jest to encyklopedia romantyzmu w najszerszym tego słowa znaczeniu, pojmowanego jako prąd ideowy przejawiający się w wielu dziedzinach: w literaturze, muzyce, malarstwie, rzeźbie, architekturze itp.

W języku KABA jest kilka haseł wzorcowych odpowiadających różnym prezentacjom romantyzmu. Proponujemy hasło przedmiotowe rozwinięte z tematem *Romantyzm* (bez dopowiedzeń) i z określnikiem formy oznaczającym formę piśmienniczą publikacji:

Romantyzm – encyklopedie

PRZYKŁAD 12

Fouquet P., Borde Martine de: *Podwójny agent*. Warszawa 1989

Książka dotyczy wielu zagadnień wiążących się z alkoholem, jego właściwościami oraz spożywaniem napojów alkoholowych. Przedstawiono kwestię spożywania napojów alkoholowych widzianą w aspekcie religijnym. Omówiono historię pijaństwa i alkoholizmu.

Proponujemy sześć haseł przedmiotowych rozwiniętych. Czterokrotnie powtórzy się w nich określnik – *historia* wskazujący na metodę prezentacji poszczególnych zjawisk. Określnik – *aspekt religijny* stosuje się po tematach nie posiadających konotacji religijnej, w celu wskazania ujęcia przedmiotu z punktu widzenia religijnego. Określnik ten może być uzupełniany określnikami wyrażającymi nazwy religii lub wyznań, jeżeli jest potrzeba wskazania ujęcia z punktu widzenia określonej religii lub wyznania. Określnik – *zastosowanie w leczeniu* stosuje się po nazwach właściwych przedmiotów, z wyjątkiem leków, w odniesieniu do prac na temat zastosowań w lecznictwie. Określnik – *produkcja i handel* stosuje się po nazwach produktów i materiałów, w odniesieniu do prac dotyczących ich produkcji i sprzedaży.

Napoje alkoholowe – produkcja i handel – historia

Konsumpcja alkoholu – historia

Konsumpcja alkoholu – aspekt religijny

Alkoholizm – historia

Pijaństwo – historia

Alkohol – zastosowanie w leczeniu

PRZYKŁAD 13

Jan Paweł II: *List do rodzin*. Poznań 1994

Listy papieskie otrzymują w języku KABA tematy odpowiadające przedmiotom, których dotyczą. Specyficzny charakter publikacji na temat rodziny oznaczamy

w tym wypadku odpowiednio dobraną konstrukcją określnikową. Dopuszczalne połączenie określników -- *aspekt religijny* -- *kościół katolicki* wyraża ujęcie tematu *Rodzina* z punktu widzenia kościoła katolickiego. Dodanie określnika -- *dokumenty papieskie* wskazuje na formę piśmienniczą publikacji.

Proponujemy tylko jedno hasło przedmiotowe rozwinięte:

Rodzina -- aspekt religijny -- kościół katolicki -- dokumenty papieskie

PRZYKŁAD 14

Geremek Bronisław: *Litość i szubienica*. Warszawa 1989

W książce przedstawiono historię nędzy w Europie i ludzi nią dotkniętych. Przedstawiono również, jak na przestrzeni wieków kształtował się stosunek rządów i społeczności do nędzy. Omówiono rozwój działalności charytatywnej oraz opieki i pomocy społecznej w Europie. Przedmiotami książki są zatem: historia nędzy w Europie, polityka rządów europejskich wobec nędzarzy, historia opieki społecznej w Europie, historia pomocy społecznej w Europie i historia działalności charytatywnej w Europie.

Proponujemy pięć haseł przedmiotowych rozwiniętych, w których powtarzają się określniki -- *historia* i -- *Europa*. Miejsce tych określników w hasłach przedmiotowych rozwiniętych jest zgodne ze szczegółowymi zasadami prekoordynacji, które przewidują umieszczanie określnika -- *historia* oraz połączenia określników -- *historia* -- [określnik chronologiczny] po określniku geograficznym w hasłach tego typu. Określnik -- *polityka rządowa* stosuje się po nazwach kategorii osób.

Nędza -- Europa -- historia

Nędzarze -- polityka rządowa -- Europa

Opieka społeczna -- Europa -- historia

Prawo społeczne -- Europa -- historia

Działalność charytatywna -- Europa -- historia

PRZYKŁAD 15

Mazel Lew: *Studia chopinowskie*. Kraków 1965

Tytuł książki nie wskazuje na to, że jest ona w całości poświęcona analizie Fantazji f-moll Chopina. Szczegółową analizę utworu uzupełnia odrębny szkic na temat harmonii tego utworu.

W języku KABA określnik -- *harmonia* stosowany jest wyłącznie po nazwach osobowych kompozytorów. Dla prac dotyczących poszczególnych autorskich utworów muzycznych (tak jak innych dzieł autorskich) stosuje się hasła wyrażone tematem z prepozycją, w których prepozycją jest nazwa osobowa twórcy, a tematem tytuł dzieła.

Proponujemy dwa hasła przedmiotowe:

Chopin, Fryderyk (1810-1849). Fantazje. Fortepian. Op. 49. f-moll

Chopin, Fryderyk (1810-1849) – harmonia

PRZYKŁAD 16

Rops Daniel Henri: *Życie codzienne w Palestynie w czasach Chrystusa*. Warszawa

Książka zawiera szczegółowy opis obyczajów i zwyczajów w Palestynie w pierwszych latach naszej ery, w tym obyczajów Żydów zamieszkujących wówczas Palestynę.

Proponujemy dwa hasła przedmiotowe rozwinięte z powtarzającym się określnikiem – *obyczaje i zwyczaje*. W hasło pierwszym dodajemy określnik chronologiczny związany – *do 70 r.*, odpowiedni dla omawianego okresu, bez poprzedzenia określnikiem – *historia*. Po określniku – *obyczaje i zwyczaje* nie stosuje się określnika – *historia*.

Palestyna – obyczaje i zwyczaje – do 70 r.

Żydzi – Palestyna – obyczaje i zwyczaje

PRZYKŁAD 17

Zdebski Janusz: *Cmentarz zasłużonych w Zakopanem. Przewodnik biograficzny*.

Warszawa-Kraków 1983

Jest to krótki szkic o Starym Cmentarzu w Zakopanem. Pod tą nazwą cmentarz występuje na planach miasta i mapach. Przede wszystkim książka jest jednak zbiorem szkiców biograficznych osób zasłużonych dla Zakopanego i Tatr, przede wszystkim mieszkańców Zakopanego pochowanych na tym cmentarzu.

Proponujemy dwa hasła przedmiotowe rozwinięte. Pierwsze z nich zawiera określnik związany z tematem *Zakopane*, wyrażony nazwą cmentarza. Nazwy miejscowości w języku KABA są lokalizowane dopowiedzeniem wyrażonym nazwą kraju. Hasło drugie tworzymy dla biografii ludzi związanych z Zakopanem.

Zakopane (Polska) – Stary Cmentarz

Zakopane (Polska) – biografie

PRZYKŁAD 18

International Congress of Endocrinology (9 ; 1992 ; Moguncja, Niemcy). *International satellite symposium Endocrine ophthalmopathy : molecular, immunological and clinical aspects* Moguncja 1992

Książka stanowi zbiór materiałów z kongresu endokrynologów poświęconego problematyce chorób i uszkodzeń oczu widzianych w aspekcie endokrynologii, immunologii i badań molekularnych.

Prace na temat chorób organów lub części ciała otrzymują w języku KABA hasła przedmiotowe typu: [nazwa narządu] -- *choroby*. Z tematem *Oko* jest związany określnik -- *choroby i uszkodzenia*, który zastępuje stosowany zwykle po nazwach narządów określnik swobodny -- *choroby*.

Proponujemy dwa hasła przedmiotowe rozwinięte o podobnej konstrukcji:

Oko -- choroby i uszkodzenia -- aspekt endokrynologiczny -- konferencje

Oko -- choroby i uszkodzenia -- aspekt molekularny -- konferencje

Określniki swobodne rzeczowe oddają główne aspekty w jakich prezentowane są w treści dokumentu choroby i uszkodzenia oczu. Określnik formy -- *konferencje*, dodany na końcu hasła, wskazuje na charakter publikacji (materiały konferencyjne).

PRZYKŁAD 19

Skrzydlewski Władysław Bernard: *Chrześcijańska wizja miłości, małżeństwa, rodziny*. Wrocław 1994

Autor przedstawia w swej książce wizję miłości, małżeństwa i rodziny z punktu widzenia kościoła katolickiego, a więc „w aspekcie religijnym”.

Proponujemy trzy hasła przedmiotowe rozwinięte, z powtarzającym się połączeniem określników: -- *aspekt religijny* -- *kościół katolicki*. Taką konstrukcję określnikową przewidziano w metodyce języka KABA; po określniku -- *aspekt religijny* można dodawać nazwy religii i wyznań.

Rodzina -- aspekt religijny -- kościół katolicki

Małżeństwo -- aspekt religijny -- kościół katolicki

Miłość -- aspekt religijny -- kościół katolicki

PRZYKŁAD 20

Wachowicz Barbara: *Marie jego życia*. Warszawa 1994

Autorka przedstawia biografię Henryka Sienkiewicza przez pryzmat postaci kilku kobiet, które odegrały wielką rolę w życiu pisarza, a wszystkie nosiły imię Maria. Nie jest to zatem wyczerpująca biografia pisarza, lecz tylko omówienie pewnego rozdziału jego życia o bardzo intymnym charakterze.

W języku KABA przewidziano określnik, który pozwala na zaznaczenie relacji osoby z kobietami: -- *i kobiety*.

Proponujemy hasło przedmiotowe:

Sienkiewicz, Henryk (1846-1916) -- i kobiety

PRZYKŁAD 21

Gille Jean-Charles: *Adam Mickiewicz. Studium psychologiczne od dzieciństwa do Dziadów części trzeciej*. Warszawa 1996

Treść książki skupia się na wybranym okresie życia poety. Autor przedstawia wnikliwą analizę osobowości poety szkicowaną na tle wydarzeń z jego życia. Nie jest to zatem ani pełna biografia, ani studium twórczości. Autora interesują aspekty psychologiczne i zdrowotne rozwoju osobowości poety.

Proponujemy trzy hasła przedmiotowe, w których powtórzy się temat wyrażony nazwą osobą poety. Zastosowane trzy określniki swobodne, stosowane do nazw osobowych, pozwolą na utworzenie haseł przedmiotowych.

Mickiewicz, Adam (1798-1855) -- dzieciństwo i młodość

Mickiewicz, Adam (1798-1855) -- psychologia

Mickiewicz, Adam (1798-1855) -- zdrowie

PRZYKŁAD 22

Placz bez łez. Listy rodziców dzieci autystycznych. Oprac. Magdalena Grodzka.

Gdańsk 1995.

Autorka wiele lat pracowała w Poradni Rehabilitacyjnej dla Dzieci Autystycznych i ich Rodzin w Instytucie Psychiatrii i Neurologii w Warszawie. Po latach praktyki, zwróciła się do rodziców małych pacjentów z prośbą o osobiste refleksje na temat dzieci dotkniętych autyzmem i ich rozwoju.

Książka jest wyborem otrzymanych listów (51). Listy mające formę szkiców biograficznych dzieci. Rodzice bardzo dokładnie opisują pierwsze lata życia (często od momentu narodzin) dzieci autystycznych i ich kontakty z otoczeniem. Język KABA przewiduje stosowanie określnika -- *biografie* po nazwach kategorii osób, do zbiorów biografii osób danej kategorii.

Proponujemy jedno hasło przedmiotowe, określające w pełni treść i charakter publikacji:

Dzieci autystyczne -- biografie

BIBLIOGRAFIA

1. Bojar Bożenna: *O metainformacji i metajęzykach*. Zagadnienia Informacji Naukowej 1976 nr 2 s. 49-58.
2. Głowacka Teresa: *Język haseł przedmiotowych dla katalogów online bibliotek akademickich*. Przegląd Biblioteczny 1994 z. 1/2 s. 55-63.
3. Głowacka Teresa: *Walidacja haseł do kartoteki wzorcowej języka haseł przedmiotowych*. Przegląd Biblioteczny 1995 z. 2 s. 165-170.
4. Głowacka Teresa: *Organizacja i koordynacja prac na kartoteką haseł wzorcowych języka KABA*. Bibliotekarz 1997 nr 4 s. 6-10.
5. Głowacka Teresa, Jaśkowiak Grażyna: *Listy określników swobodnych języka KABA*. Gdańsk 1995.
6. *Guide d'indexation RAMEAU 1995*. Vol. 1-2. Montpellier 1995.
7. *Kartoteka wzorcowa języka KABA. Cz. 1, Nazwy własne*. Praca zbiorowa pod red. Jadwigi Woźniak. Warszawa 1994.
8. Lenartowicz Maria, Paluszkiewicz Anna: *Format USMARC rekordu bibliograficznego dla książki*. Warszawa 1997.
9. Łysakowski Adam: *Katalog przedmiotowy. Cz. 1, Teoria*. Wilno 1928.
10. Łysakowski Adam: *Katalog przedmiotowy : podręcznik*. Warszawa 1946.
11. Paluszkiewicz Anna: *Format USMARC rekordu kartoteki haseł wzorcowych : instrukcja wypełniania rekordu w VTLS*. Przy współpr. Marii Lenartowicz [i in.]. Wyd. 2 zm. Warszawa 1995.
12. *Słownik encyklopedyczny terminologii języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych*. Pod red. Bożenny Bojar. Warszawa 1993.
13. Stanis Anna: *Stan prac nad kartoteką wzorcową języka haseł przedmiotowych KABA*. Przegląd Biblioteczny 1994 z. 3/4 s. 231-236.
14. Ungurian Olgierd: *Elementy teorii języków informacyjnych*. Warszawa 1976.
15. Woźniak Jadwiga: *System leksykalny języka KABA*. Przegląd Biblioteczny 1994 z. 3/4 s. 225-230

CENTRUM FORMATÓW I KARTOTEK HASEŁ WZORCOWYCH

Centrum rozpoczęło działalność 1 czerwca 1996 r. w wyniku decyzji Ministerstwa Edukacji Narodowej. Jest międzyuczelnianą jednostką, która zajmuje się prowadzeniem centralnej kartoteki haseł wzorcowych oraz koordynuje ogólnopolskie prace metodyczne i szkoleniowe w zakresie formatów i kartotek haseł wzorcowych.

Czynnie z Centrum współpracuje 15 bibliotek:

Akademii Ekonomicznej w Krakowie,
Akademii Górniczo-Hutniczej,
Akademii Rolniczej w Krakowie,
Akademii Rolniczej w Lublinie,
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego,
Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie,
Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Krakowie,
Politechniki Lubelskiej,
Uniwersytetu Gdańskiego,
Uniwersytetu Jagiellońskiego,
Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej,
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika,
Uniwersytetu Warszawskiego,
Uniwersytetu Wrocławskiego,
Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie

W czerwcu 1997 r. Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie zawarła z Centrum porozumienie w sprawie biernego użytkowania ckhw.

W dniu 1 sierpnia 1997 roku centralna kartoteka zawierała łącznie 161 048 pozycji, w tym:

130 736 dla haseł osobowych i korporatywnych,
14 223 dla tytułów serii i tytułów ujednoliconych,
15 305 dla haseł przedmiotowych.

WYDAWNICTWO

SBP

WYDAWNICTWO

SBP

SERIA

PROPOZYCJE I MATERIAŁY

dostarcza Państwu systematycznie materiały z najciekawszych konferencji poświęconych problemom nurtującym środowisko bibliotekarskie.

Najnowszy, czternasty tom, pt.

ZAWÓD BIBLIOTEKARZA DZIŚ I JUTRO

zawiera materiały z ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej w październiku 1996 r. przez Sekcję Bibliotek Naukowych w Łodzi.

Książka zawiera referaty wybitnych przedstawicieli środowiska biblioteka naukowych. Ich rozważania poparte są wieloletnimi badaniami i obserwacjami naszego środowiska.

Autorzy:

- Jan JANIĄK, *„Bibliotekarze i biblioteki '96 w świetle ankiety”*
- Henryk HOLLENDER, *„Pragmatyka służbowa w bibliotekach naukowych w świetle ankiety”*
- Radosław CYBULSKI, Hanna KOLENDO, *„Bibliotekarze dyplomowani – frustracje, oczekiwania potrzeby”*
- Maria ŚLIWIŃSKA, *„Bibliotekarska elita i pariasi – przygotowanie do zadań i realizowane funkcje”*
- Jan WOŁOSZ, *„Bibliotekarz – zawód z jaką przyszłością?”*
- Bolesław HOWORKA, *„Status prawny bibliotekarzy w szkole wyższej”*
- Adam RUSEK, *„Zawód bibliotekarza okiem socjologa. Czy badania środowisk bibliotekarskich mogą przydać się praktykom – reformatorom?”*
- Małgorzata KŁOSSOWSKA, *„Na marginesie klasyfikacji zawodów”*

stron 120, cena 12 zł

Zamówienia prosimy kierować:

Dział Promocji i Kolportażu
ul. Hankiewicza 1, 02-103 Warszawa
lub

Wydawnictwo SBP ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-953 Warszawa

18671 *nr 2*

WYDAWNICTWO
SBP

